

HET LAND VAN AALST

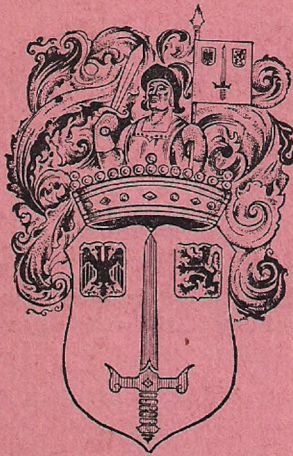

TIJDSCHRIFT VAN DE
HEEMKUNDIGE VERENIGING
« HET LAND VAN AALST »

Jaargang XV — 1963

Nr. 4

UITGAVEN

Te bestellen, mits voorafbetaling van het bedrag + verzendingskosten op POSTREKENING 5869.11 van het LAND VAN AALST, Denayerlaan, 51, Brussel 19.

I. VROEGERE JAARGANGEN.

Behalve jaargang 1953, N^{rs} 1-5, zijn bijna alle jaargangen nog volledig te verkrijgen: 120 F.

Afzonderlijke afleveringen van onvolledige jaargangen, zover de voorraad strekt: 25 F enkele aflevering.

II. GENEALOGIE EN BIOGRAFIE.

F. COUCK, Familie Sonck te Denderleeuw — 15 F.

J. DE BROUWER, De Heren in en van de Heerlijkheid Lede — 20 F.

J.G. DE BROUWERE, Theodoricus Martini Alostanus — 15 F.

Dr. L. ELAUT, Jan Stul — 10 F.

V. GAUBLOMME, Necrologie van de Kartuise St.-Martens-Bos te St.-Martens-Lierde — 129 F.

J. LINDEMANS, Het Geslacht Baeten — 15 F.

L. LINDEMANS, Het Geslacht De Vuyst en verwante Familiën — 40 F.

E.J.J. ROOBAERT, Enkele Gentse Kunstenaars uit de tweede helft van de XVIIe eeuw werkzaam te Bottelare — 25 F.

A. VAN LUL, Afstamming van Adriaan van Lil — 10 F.

A. VAN LUL, Van Lul — 60 F.

H.C. VAN PARIJS, Van Santen — 50 F.

J. VAN TWEMBEKE, De heren van Brakel — 10 F.

III. GESCHIEDENIS.

F. COURTEAUX & A. VAN LUL, Aalst, Een eeuw evolutie — 60 F.

F. COURTEAUX, Begijnhof van St. Katharina op de Zavel te Aalst — 45 F.

J. DE BROUWER, Bijdrage tot de oudste Geschiedenis van Denderleeuw — 15 F.

J. DE BROUWER, Herbergnamen in het Land van Aalst vóór 1780 — 15 F.

J. DE BROUWER, Demografische en Sociale Evolutie van Denderleeuw — 15 F.

J. DE BROUWER, De Kerk van Lede en haar Kunstschaten — 70 F.

J. DE BROUWER, Het Kollegiaal Kapittel te Haaltert — 120 F.

J.G. DE BROUWERE, De Schepenbrief van Boechoute — oudste Middelnederlandse Oorkonde (1249) — 15 F.

Fr. DE CACAMP, De lijdensweg van Geraardsbergen — 35 F.

Fr. DE CACAMP, De oudste Burger van Geraardsbergen is 504 jaar oud — 5 F.

Fr. DE CACAMP, Dertig maanden uit de Geschiedenis van Aalst — 145 F.

Fr. DE CACAMP, Vier maanden uit de Geschiedenis van Aalst — 60 F.

S.F. DE LAET, Hofstade in de voorhistorische en in de Romeinse tijd — 20 F.

R. DE METTE, De zes klokkenspel van Aalst — 10 F.

G. DE SMET, De kapel van O.L. Vrouw ten Beukenboom te Voorde — 15 F.

G. DE SMET, De Dekenij St.-Lievens-Houtem — 10 F.

V. GAUBLOMME, De Heerlijkheid van Litsau te St.-Maria-Lierde en haar Renteboek van 1611 — 25 F.

M. GIJSSELING, Op toponymische verkenning te Aalst — 10 F.

P. JANSSENS, De Wilhelmiëten te Aalst — 30 F.

HET KARMELIETENKLOOSTER TE BOTTELARE

HOOFDSTUK IV.

HET KARMELIETENKLOOSTER VAN 1671 TOT AAN DE FRANSE REVOLUTIE.

Wanneer Alfons de Berghes, aartsbisschop van Mechelen werd, gaf hij in 1671 aan de paters te Bottelare verlof om in hun kapel publiek de H. Mis te celebreren en de andere goddelijke diensten te verrichten, op voorwaarde dat de aartspriester van het distrikt Oordegem (onder welk dekanaat Bottelare in die tijd ressorteerde) eerst de kapel aan een canoniek onderzoek onderwierp. Deze faculteit zou ophouden, indien de paters nalatig waren in het onderhouden der aangenomen voorwaarden (1).

Tien dagen later verklaarde de aartspriester P. Mallants, dat hij de kapel van de Lieve-Vrouwe-Broeders te Bottelare in die staat heeft aangetroffen, zodat de goddelijke diensten er in verricht kunnen en mogen worden (2).

Op het aandringen van vele eminente personen en omwille van de vele brieven van de provinciaal van de Karmelieten aan het aartsbisdome, werd de aartsbisschoppelijke overheid gewonnen voor de oprichting van een karmelietenklooster te Bottelare en formuleerde op 12 april 1671 de eerste voorwaarden ter oprichting (3) :

1. in het klooster zal er niet gepredikt worden of geen officie gezongen worden op het uur dat de plaatselijke pastoor predikt en volgens gewoonte officieert;
2. als het voorkomt dat er een vreemde of een parochiaan de paterskerk als zijn uitvaartkerk verkiest, zullen de paters de helft van de inkomsten aan de plaatselijke pastoor afstaan (uitzondering wordt gemaakt voor de twee stichters);
3. elke zondag moet er catechismusonderricht gegeven worden in de kloosterkerk;
4. de kloosterlingen moeten de pastoor vervangen in de parochiekerk als hij ziek is, of gewettigd uit de parochie moet afwezig zijn;

---

(1) Merkelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, map Bottelare, 9 september 1671.

(2) Kerkarchief, Pastorij Bottelare. Merkelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, map Bottelare. Deze verklaring werd aangebracht op hetzelfde stuk van 9/9/1671 op 19/9/1671.

(3) Kerkarchief, Pastorij Bottelare, 16 april 1671.

5. van vier tot vijf keer per jaar zal het klooster op de bizonderste bedevaarddagen ter ere van Sint Anna, twee biechtvaders zenden naar de parochiekerk, die er de biecht zullen horen en er de H. Mis zullen celebreren, om de pastoor te helpen en de godsvrucht van de bedevaarders aan te vuren.

Om de vrede tussen de pastoor van Bottelare en de paters Karmelieten te bewaren, oordeelde de aartsbisschop het zeer goed dat zelfs een concordaat tussen beiden nuttig en nodig zou zijn. De tekst van dit concordaat verscheen op 7 september 1671 (Zie Hoofdstuk III).

De eerste paters verbleven in een klein woonhuis, waarnaast een kleine houten kapel stond. Eerst na de optrekking van een nieuwe kapel en kloostergebouwen, zal het klooster het aantal kloosterlingen hebben, voorzien in de stichting. Het klooster zou genieten van het octrooi van 29 november 1655, waarbij alle kloosters, zowel bedelorden als andere, die geen goederen of renten bezaten, of als ze die slechts in de toekomst kwamen te bezitten, toch van de oude privilegieën of exempties zouden blijven genieten. Want eenmaal voltallig in hun nieuw klooster geïnstalleerd, moest er in het levensonderhoud van al de paters worden voorzien. In 1683 bezat het klooster twee werkpaarden en zes koeien «welcke sy deselve alleen syn gebruyckende tot hunne noodighe subsistentie ende sonder dewelcke sy absolutelyck niet en connen leven». Het is juist daarom dat zijne Majesteit 28 à 30 bunder land heeft laten amortiseren tot het nodig onderhoud van de 12 tot 15 voorziene kloosterlingen. Zij hebben ook nog lasten of verplichtingen tegenover hun stichters door het lezen van HH. Missen en jaargetijden. Zo hadden zij dan ook absoluut deze «bestiaelen» nodig om te kunnen leven. Andere kloosters als O.L. Vrouw ter Muylen te Liedekerke, het klooster van Geraardsbergen en van Waeten, hadden lang «bestiaelgelt» moeten betalen, tot ook zij van zijne Majesteit exemptie hebben gekregen, doch dan moesten de dieren «sijn pasturerende op hunne eijgen gronden». Volgens aartshertog Leopold mocht echter niemand meer vrij zijn «ny mesme point des ordres mendians». Maar te Mechelen in de Souvereine Raad werd besloten: «Nous a meuré délibération de conseil faisant droict, avons déclaré et par ceste notre sentence definitive et arrest déclarons les dits eschevins aux executoriales requises par leur ditte requeste du VIII de juin 1648 à charge des dits suppliants non revocable, ny fondés». Zo mochten de supplianten volgens het decreet van 21 november 1655 «laeten ghenieten hunne oude privilegien ende exempties».

De Karmelieten van Bottelare kregen amortisatie op hun landen en lenen op 3 juni 1667. Op 1 mei 1683 vroegen zij vrijstelling van «bestiaelgelt», want reeds dan ondervonden de kloosterlingen dat ze moeilijk in eigen onderhoud konden voorzien. Immers de koeien en paarden waren voor eigen gebruik; zij kregen weinig aalmoezen; zij hadden geen grote jaarlijkse renten (alleen deze voor het onderhouden van de godslamp, die dag en nacht moest branden voor het H. Sacrament); zij moesten veel werk afdragen voor de pastoor van

Bottelare; zij waren verplicht tot twee dagelijkse HH. Missen met «De Profundis» en een jaargetijde met diaken en onderdiaken en brood aan de armen tot zielerust van hun stichters. Iedere zon- en heiligdag en op de bijzondere devotiedagen tot de H. Anna, moesten zij dienst doen in de parochiekerk met vier priesters-kloosterlingen, waarvan twee biechtvaders; zij moesten er nog dienst doen gedurende de octaaf van de begankenis van de H. Moeder Anna en ook alle dinsdagen en dan ook haar kapel sluiten.

Niemand mocht in de kloosterkerk begraven worden, tenzij nadat de lijkplechtigheden hadden plaats gehad in de parochiekerk. Devote personen konden alleen HH. Missen laten celebreren in de parochiekerk en er mocht ook geen dienst zijn in de kloosterkerk op de uren, waarop er in de parochiekerk doorgaan. Door veel diensten te bewijzen in de parochiekerk, konden de kloosterlingen niet assisteren in de omliggende parochies. De vijf stuivers wijngeld, die moesten betaald worden, waren nog te zwaar voor het klooster. Lieven De Smet, werd pachter volgens het recht op de «pasturerende bestiaelen der prochie van Bottelaer» voor het seizoen dat begon op 1 mei 1683 voor de «hoge en mogende heren van den Raede van Vlaenderen». Pater vicarius (overste) van Bottelare wou de exemptie daarvan en voerde deze aan over Lieven De Smet. Uit een brief van de pastoor van Bottelare vernemen wij dat vier leden van de Raad van Vlaenderen een proces wilden over «'t coeygelt» en op dat ogenblik schreef de overste van Bottelare er ook over aan de provinciaal te Brussel. Of de Karmelieten van Bottelare vrijstelling gekregen hebben van het «bestiaelgelt» blijft voor ons een open vraag (4).

Op 28 juli 1693, onder provinciaal Sebastiaan a S. Paulo, was door Humbertus a Precipiano, aartsbisschop van Mechelen, een confrerie van de H. Scapulier in het klooster te Bottelare opgericht op aanvraag van de vicarius van het klooster, pater Spiridon a puero Jesu.

Bij het begin van de 18^e eeuw beginnen de Lieve Vrouwe Broeders van Bottelare, gesteund door hun provinciaal, te onderhandelen en trachten zij een overeenkomst tot stand te brengen omtrent de overdracht van het eenvoudig gebruik van de parochiekerk van Sint Anna te Bottelare. De markies van het land van Rode, waarin Bottelare lag, Joannes Rodrigues Devora y Vega, zal alles aanvaarden wat de overste van de Karmelieten van Bottelare tot stand zal brengen (5). De overste van dit klooster had immers het plan opgevat zijn klooster te vergroten.

De hoger genoemde markies van Rode (6) zal aan de Karmelieten het gewoon gebruik van de parochiekerk van Bottelare aanbieden, onder voorwaarde dat zij op hun eigen kosten bij die zelfde parochiekerk een klooster bouwen en hun tot nu toe bewoond kloos-

---

(4) Merkelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, map Bottelare, 1 mei 1683.

(5) Merkelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, map Bottelare, 3 mei 1702.

(6) Herhaaldelijk wordt in de briefwisseling de tussenkomst vermeld van de heer Blondel, wiens dochter gehuwd was met de markies van Rode.

ter verlaten en er hun kapel sluiten. Op het ogenblik dat de paters de parochiekerk in gebruik zouden nemen, zullen zij ook al hun kapelmeubelen en paramenten naar de parochiekerk overbrengen. De markies doet deze overdracht, voor zover hij als wereldlijke heer, daartoe de macht heeft. Hierdoor zou volgens hem, de eer van God, de godvrucht tot de H. Anna en het heil der zielen beter gediend zijn dan met de assistentie, die de paters tot nu toe, aan de pastoor met zijn twee kapelaans verleenden (7). De markies van Rode zou echter geen contract sluiten, vooraleer de vrede getekend is tussen de aartsbisschop van Mechelen, de abt van Sint Pietersabdij te Gent en de paters Karmelieten te Bottelare. Van in september 1702 begonnen de moeilijkheden met de Sint Pietersabdij van Gent, die het patronaatsrecht bezat over Bottelare. De ganse zaak moest de abt van Sint Pieters aan zijn kapittel voorleggen. De secretaris van de abt, die volgens de overste van het klooster te Bottelare, een man was met twee gezichten (8), voerde aan dat de Karmelieten te Bottelare waren gekomen zonder dat de abt daarvan akte kreeg, wat niet volgens het gebruik was; want op alle andere parochies, waar de abt het patronaatsrecht bezat, was er zelfs niet de kleinste kapel opgericht zonder zijn toestemming en die bekendmaking bracht volgens de secretaris toch geen moeilijkheden mee. De ganse zaak zou volgens advokaat De Smet eerst « ten advise » moeten gaan bij de pastoor van Bottelare, die per brief of persoonlijk daarover zijn oordeel moest vellen; want als die weg niet gevolgd werd, kon de abt later veel processen en moeilijkheden krijgen met de pastoor van Bottelare, daar de abt — volgens dezelfde advokaat — aan niemand de kerk sleutel mocht geven en toegang verlenen tot de kerk, zonder verlof van de pastoor. Dit had echter geen zin meer, daar er een contract bestond tussen de paters en de pastoor. Nochtans namen de abt en de advokaat het op voor de Karmelieten, wel te verstaan als de abt daardoor geen moeilijkheden ondervond. Verder voerde de advokaat ook aan dat het kapittel van de abt in dit alles niets te zien had. De markies echter had de overste van het patersklooster goede moed gegeven door hem te zeggen dat hij niets hoefde te vrezen. Alleen het stilzwijgen van de provinciaal bij de markies wekte verwondering op bij deze laatste. Zodra de plaatselijke overste dit vernam, liet hij aan zijn provinciaal weten dat hij zich best om dit laattijdig schrijven bij de markies zou verontschuldigen. De markies van Rode steunde de kloosterlingen omdat zijne Majesteit hen vele jaren geleden de toestemming gaf om een klooster te Bottelare te stichten ter bevordering van de godsvrucht tot de H. Anna en ook tot verlening van hulp aan de pastoor en de kapelaan der parochiekerk. Maar volgens de markies is dit doel niet bereikt, daar de paters een kwartier van de parochiekerk verwijderd woonden en zo niet altijd even gemakkelijk bij de hand waren. Daar de Karmelieten nu toch van plan waren hun kerk en klooster te vergroten, waardoor eventueel een grotere massa volk van de parochiekerk zou worden

---

(7) Merkelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, map Bottelare, 29 oogst 1702.

(8) « sit Janus et duplex. »

afgetrokken en zo de godsvrucht tot de H. Anna nog meer achteruit zou gaan, vond de markies het redelijker, voor zover hij als wereldlijke heer daartoe de macht had, dat de parochiekerk aan de paters zou overgedragen worden, maar met eerbiediging van de pastorele rechten en onder de voorwaarden dat de Karmelieten op hun eigen kosten naast of bij de kerk een klooster zouden bouwen en van zodra zij daarheen verhuisd waren, ook hun kapel voor altijd zouden sluiten en naar de parochiekerk al hun zilverwerk en paramenten zouden overbrengen. Eens het nieuw klooster gebouwd bij de parochiekerk, zou de parochiekerk niets meer schuldig zijn van wat zij vroeger betaalde voor de diensten die de paters tot dan in de parochiekerk verrichtten. Zij zouden verplicht blijven hun diensten voort te zetten. Met één woord: de Karmelieten zouden het eenvoudig gebruik krijgen van kerk en sacristij. Al deze voorwaarden werden op het eerste lezen door de Provinciaal der Karmelieten aangevaard (9).

Oliverius a S. Spiritu, gemachtigde van de provinciaal, liet aan de abt van de Sint Pietersabdij weten dat de Karmelieten van Bottelare zinnens waren hun klooster te vergroten en dat zij van de markies van Rode, die zulks vernomen had, een aanzoek hadden gekregen om bij de parochiekerk een nieuw klooster te bouwen. Als wereldlijke heer van de parochie Bottelare, had hij ook voor zover hij daartoe de macht had aan de paters verlof gegeven tot deze nieuwbouw en had hun daarbij ook het gebruik van de parochiekerk toegestaan. Daar dit alles echter niet kon doorgaan zonder de patroon te kennen, vroeg hij ook aan de abt de toestemming voor het gebruik der hogergenoemde kerk (10).

Ook het aartsbisdom moest tussenkomen. De markies van Rode zou aandringen langs de graaf de Soy, broeder van de aartsbisschop, langs de officiaal van het aartsbisdom en de deken. De deken, op dat ogenblik voor het district Oordegem de pastoor van Melle, lag juist te bed, daar hij door een hond gebeten was. De deken drukte zijn verwondering uit, omdat hij van de gehele zaak niets wist, en omdat er hem nooit iemand over geschreven of gesproken had en hij er ook nooit iets over gehoord had. De deken zou zich seffens met de markies in betrekking stellen, van zodra hij brieven gekregen had van de officiaal (11).

Intussen had de zaak een andere wending genomen. Al de pastoors van de streek waren bij de deken tegen het plan van de markies opgekomen, daar zij in dit alles een voorbereiding zagen vanwege de Karmelieten om het pastoorschap van Bottelare en al de aanpalende pastorijen te bemachtigen. De deken van Oordegem had het protest van zijn pastoors aan het aartsbisdom overgemaakt.

Martinus Van der Zee, broeder van de pastoor van Bottelare, was

---

(9) Merkelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, map Bottelare, 27 aug. 1702. Zie bijlage IV

(10) Merkelbek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, map Bottelare, 4 september 1702.

(11) Merkelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, map Bottelare, 8 december 1702.

naar Brussel afgereisd, om de uitvoering van deze zaak te verhinderen. Maar niettegenstaande alles, drongen de Karmelieten opnieuw aan bij de Markies. Deze verkoos eerst langs zijn tussenpersonen het gedacht van de aartsbisschop te kennen. De pastoors op hun beurt lieten niet los en eisten dat de paters op een zekere afstand van hun parochiekerken moesten blijven, want de markies bestempelde het «quod pastores equidem semel debeant evomere omne venenum». Daarop deed de Markies de kerkrekeningen nazien en liet er een akte van opstellen, waarin werd aangegeven dat de parochiekerk van Bottelare sedert vele jaren schulden had. Deze toestand kwam volgens hem voort uit de verdeling der aalmoezen en ook omdat de diensten niet genoegzaam verzorgd werden. Deze akte moest voorgelezen worden aan de bisschop van Gent, opdat hij het antwoord van deze bisschop zou kunnen doorzenden naar de aartsbisschop van Mechelen.

Aan het antwoord van de bisschop van Gent voegde de Markies nog toe, dat de pastoor van Bottelare veel kerkgoederen had verkocht voor een kleine som en zich deze had toegeëigend, zonder toestemming van de aartsbisschop. Door dit alles zou de kerk van Bottelare slechts een stenen massa blijven, zo er geen andere oplossing gevonden werd.

Intussen zag de overste van Bottelare, de heer Lacourt, te Munte, die zeer graag ten voordele van de paters zou tussenkomen bij de aartsbisschop en indien het zelfs nodig zou zijn bij de koning. Ook de heer Nerinckx van de Sint Pietersabdij te Gent, die enkele dagen in het klooster van Bottelare verbleef en die vroeger tegen de paters was, scheen nu anders gezind en vond dat de abt gerust kon toestaan.

Op Driekoningen echter ging de overste van Bottelare zijn nieuwjaarswens aanbieden aan de pastoor van Bottelare, die seffens op de kloosterlingen uitviel en oude koeien over de paters uit de gracht haalde over een geschiedenis van Geraardsbergen. Hij zei dat we zijn knechten waren en dat hij de hulp van de paters niet nodig had en dat hij verlangde dat de aartsbisschop het concordaat zou vernietigen (12).

Op dat ogenblik ondervinden de paters dat zij beter hadden gedaan met zich persoonlijk in contact te stellen met het aartsbisdom, dan wel met alles over te laten aan de Markies van Rode. De pastoors van de streek hadden er deugd van dat de markies van de aartsbisschop een grote neus had gekregen, omdat hij handelde tegen

---

(12) «qui statim superatus a suis passionibus contra religiosos nostros insigniter calumniatus est quidquid in bucca habebat, etiam de confusione ab annis facta Gerardimontibus. Et hic in parochia divulgavit, quomodo nos tunc etiam deberemus habere conventum monialium quasi intelligenti pauca; quod tantum essemus ipsius servi; hoc etiam dixit alicui ancillae; quod non convenit servo confiteri ubi magister est; quod non indiget nostro adjutorio in sua parochia et ideo vellet quod Archiepiscopus concordatum annullaret, et alia absurdiora, quae tamen, cum tantum coram me et scio meo sunt dicta, in probatione (ut puto) cuncta negaret.»

hun inzichten. In elk geval uit dit alles mocht men besluiten dat de markies het opnam voor de Karmelieten en dat hij alles aangewend heeft om zijn voorstel te doen lukken (13).

Een half jaar later verblijft de Markies te Brussel en daar zou hij zijn pogingen voortzetten. Van Brussel uit vroeg hij aan de overste van Bottelare om aan de gevolmachtigde van de provinciaal te laten weten dat hij bij hem te Brussel zou aandringen om met de zaak nogmaals bij de aartsbisschop te kunnen gaan. Werkelijk het werd tijd dat er gebouwd werd, want de woning der paters werd meer en meer onbewoonbaar en zelfs onherstelbaar en zal weldra in puin vallen. De paters konden anders seffens beginnen te bouwen, want de stenen en al de andere bouwmaterialen stonden gereed (14).

Veertien jaar later was er nog geen akkoord, want op 9 juni 1717 stuurden de baljuw, burgemeester, schepenen en notabelen van de heerlijkheid van Bottelare, een verzoekschrift aan de aartsbisschop van Mechelen. Gezien de pastoor van Bottelare, Henricus de Moulin, plebaan was geworden van de stad Tienen en aldus het pastoraat van Bottelare vacant was, verzochten zij de aartsbisschop het pastoraat samen met de kerk over te dragen aan de Karmelieten van Bottelare, die sedert vijftig jaar hadden geholpen in deze parochiekerk. Het ware volgens hen een goede oplossing, aangezien de godsvrucht tot het mirakuleuze beeld van de H. Anna zodanig verminderd was, dat de in aanbouw zijnde kerk wegens gebrek aan inkomsten van de pelgrims niet was kunnen voltooid worden en totaal stond te vervallen en dat daardoor ook de parochie in grote schulden was geraakt (15).

---

(13) Merkelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, map Bottelare, 12 januari 1703. « quod D. Marchio ab. Ill. Archiepis copo acceperit magnum nasum, quia ita est contra pastores in ponendo edituos. Etiam jactitant quod nostrum negotium ghenoechsaeum vernagelt hebben. »

(14) Merkelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, map Bottelare, 26 juni 1703.

(15) Merkelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, map Bottelare, 9 juni 1717: « Aen Syne Doorluchtighste Hoogweerdighyt den Hr Artsbisschop van Mechelen.

Supplierende verthoont seer oodmoedelijck Balliu Borghemeester Schepenen ende Notable met de ghemeentenaars der Prochie ende Heerlijckhede van Bottelaer dat door de promotie van Heer ende Meester Henricus Du Moulin tot de Plebanie der stede van Thienen is commen te vaceren de pastorye der voornoemde Prochie ende Heerlyckhede ende alsoo door de notable verminderinghe van de devotie tot het weerdigh Beeldt van de H. Moeder Anna, die voor desen aldaer met besonderen yver gheviert is gheweest de kerke van het selve Bottelaer merckelyk ten achteren is ghegaen tot soo verre dat die als nu belast is met twintigh ponden groot tjaers rente ende naementlyck door dien dat men in de hope van de continuatie der voorschreven devotie begonst hadde te bouwen eene kercke, de welcke by ghebrecke van die continuatie der selve devotie ende aelmoessen van de pelgrims niet voltoeyt en is konnen worde, maer dat ergher is totalyck staet te vervallen door de onmacht van het kleyn ghemeente ende dat de supplianten tot voltrekinghe van dien en meerderen bystand van armen ende tot herstellinghe van de selve devotie niet beter en konnen suggeren als dat de voorge- melde vacerende Cure met de Kercke soude worden gheconfereerd aen de Eerweerdighe Paters Carmelieten Live Vrouw Broeders, die aldaer hun klooster syn hebbende ende hunnen functie met groote ghestichtig-

Eén jaar later zal de provinciaal der Orde nog bij de aartsbisshop aandringen en zeggen dat, met toestemming van de koning en van de aartsbisshop, de Karmelieten zich eertijds te Bottelare hebben gevestigd vooral om de devotie tot de H. Anna te helpen bevorderen en dat volgens de Markies van Rode dit doel beter zou bereikt kunnen worden, indien aan de paters van Bottelare werd toegestaan een klooster te bouwen naast de parochiekerk en hun de bediening dezer kerk werd toevertrouwd. Hij voegde er nog aan toe dat dit gedacht ook gesteund werd door de abt van de Sint Pietersabdij te Gent op de Blandinusberg en door het gemeentebestuur van Bottelare, zoals blijkt uit hun verzoekschrift van 1 juni 1717. Natuurlijk waren ze bereid niet alleen de kapel van het klooster te sluiten, maar ook alle gebruiksvorwerpen en paramenten naar de parochiekerk over te brengen. De paters zouden zo gemakkelijker in de parochiekerk het volk ten dienste staan dan vroeger, daar zij nu een kwartier van de parochiekerk verwijderd woonden. De paters zouden ook tevreden zijn met de accidentele inkomsten der parochie en de vaste inkomsten wilden zij afstaan aan de pastoor van Lemberge of anders volgens het goeddunken van de aartsbisshop. Daarom vroeg de provinciaal nogmaals aan de aartsbisshop de parochiekerk of minstens het gebruik er van, aan de Karmelieten af te staan en hun verlof te geven een klooster bij die kerk op te trekken (16). Doch al deze pogingen mislukten...

De parochiekerk van Bottelare is steeds in de handen van de seculiere geestelijkheid gebleven en de paters zijn op de Dries gebleven, waar zij dan ook een nieuw klooster hebben opgetrokken.

Zoals wij hoger mededeelden (zie Hoofdstuk II) had het klooster van Bottelare bij zijn stichting te kampen met grote moeilijkheden vanwege de plaatselijke pastoor, Bartholomeus Van der Zee. De wrijvingen tussen pastoor en klooster zullen blijven voortbestaan tijdens de opeenvolgende pastoraten.

Bartholomeus Van der Zee, pastoor van Bottelare van 1660 tot 1683, deed op 3 december 1676 reeds zijn beklag bij de aartsbisshop

---

heyte ende contentement nu van overbeth dan vyftigh jaeren inde voorschreven Kercke de diensten ofte emmers aen de succesive Paters groote assistense daer innen hebben ghedaen, de Verthoonders hebben gheoordeelt van hunne plicht te wesen hun t'adresseren aen uwe Doorluchtigste Hoogweerdigheyt.

De selve seer oodtmoedelijck biddende ghedient te wesen de Pastorye hier vooren vermeldt met de kercke inkomen ende emolumenten te confereren aen de voornoemde Eerweerdighe Paters Carmeliten Live Vrouwe Broeders t'welck doende etc.

Ook noch gheconsidereert datter verscheyde gesetene syn die in de verwachtinghe van continuatie van devotie hier vooren gheroert ende dat de voorschreven Kercke daer door in haeren vollen fleur soude hebben gheraect op het Kercke goet huysen hebben ghebouwt ende by gebrecke van continuatie souden moeten ten onderen gaen te schaede van de voorschreven Kercke. Actum den 9 Junny 1717 ». Volgen de handtekeningen.

(16) Merckelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, map Bottelare, 13 mei 1718.

en verklaarde dat de paters op de verboden uren toch celebreeerden en dat zij zeer dikwijls in de zomer na 7 uur, in de winter na 8 uur en geheel het jaar door op zon- en feestdagen na 10 uur, de H. Mis opdroegen; zij eindigden of begonnen onder deze uren en luidden bijna aanhoudend om het volk op te roepen en, niet met een bel zoals voorzien was, maar met een klok van 70 of meer pond, die minstens één uur ver gehoord werd (17). Het klooster wou soms ook geen priester of geen biechtvader naar de parochiekerk zenden, omdat zij volgens hun zeggen niet verplicht waren, zolang hun klooster de bevolking van de stichtingsakte niet telde, ofwel omdat de pastoor hen geen acht dagen op voorhand gevraagd had voor het celebreeeren van HH Missen en het horen van biecht, alhoewel er in het contract voor de verwittiging van acht dagen alleen spraak was van het houden van sermoenen, wat de paters ook maar tien keer per jaar hoefden te doen; ofwel nog, omdat zij met elders te gaan dienst doen, meer konden verdienen dan met de pastoor van Bottelare te helpen, alhoewel de pastoor hun acht stuivers betaalde voor het celebreeeren met een vaste intentie en drie met een vrije, wat zeer wel was in die « troebele tijden » bij gebrek aan votieve Missen. De tijdelijke heer had dit echter geschrapt in de laatste kerkrekening, omdat de paters aan zijn overleden oom beloofd hadden de diensten in de parochiekerk gratis te verzekeren. De paters hadden ook de vorige jaren twee processies met het H. Sacrament ingericht, nl. op het feest van de Scapulier van de Karmelusberg, buiten het weten van de pastoor, en dan nog enkele dagen vóór het feest van Sint Anna. Zij hadden ook op het feest van O.L. Vrouw ten Hemel opgenomen (een van de bijzonderste solemniteiten van de parochiale kerk) in 1674 de deuren van hun kapel opengezet en dienst gedaan; wanneer de pastoor hen deed verwittigen, hebben zij de deuren gesloten en getracht zich uit de slag te trekken met te beweren dat het geen solemniteit van Sint Anna was; zo hebben zij dan eveneens te laat een biechtvader, die zij eerst hadden geweigerd, naar de parochiekerk gestuurd (18).

Grote wrijvingen kwamen er onder Servaas Van der Zee, pastoor van Bottelare van 1688 tot 1738 en broeder van Batholomeus, niet voor, maar af en toe toch was de toestand gespannen.

Alhoewel het vele jaren zeer goed vlotte tussen pastoor Antoon Blondeau, wiens pastoraat te Bottelare liep tussen 1738 en 1757, en de paters Karmelieten, kwam men toch het voorlaatste jaar van zijn herdersambt tot tamelijk ernstige spanningen.

Benedictus XIV had een volle aflat verleend, te verdienen in de kapel der kloosterlingen te Bottelare, op de jaarlijkse plechtigheid van het feest van de H. Albertus, belijder en kloosterling van de Karmelietenorde en wiens relieken er vereerd werden: hij was immers aangeroept als heilsheilige tegen « de cortsen ende andere

(17) Kerkarchief, Pastorij Bottelare: « et officia sua etiam sub illis horis saepissime pulsant non nola sed campane 70 aut plurimis librarum quae ad horae spatium auditur. »

(18) Kerkarchief, Pastorij Bottelare.

quaelen». Een aankondiging van deze volle aflaat werd uitgehangen in de kerk (19). Wanneer pastoor Blondeau dat vernam, liet hij ogenblikkelijk op 26 augustus 1756 aan de paters weten, dat die aflaat en die solemniteit niet kon of mocht doorgaan en hij beriep zich op het concordaat (20).

Enkele weken later deed pastoor Blondeau zijn beklag bij de aartsbisschop :

(19) Kerkfabriek, Pastorij Bottelare :

1) « Sondagh toekomende wesende den 29 augusti, is in de voornoemde Capelle te verdienen den vollen aflaat beginnende van de eerste vesperen tot de sonne onderganck van denselven dach voor alle christene geloovige, die met een waerachtigh berouw gebiecht synde ende genut hebbende het alderh. Sacrament des autaers de selve Capelle sullen besoecken ende aldaer bidden voor de eendrachtigheyt der Christene prinsen, uytroeyinghe der ketteryen, ende verheffinge van onse moeder de H. Kercke.

» Ten dien opzichte sal men van 's morgens vroegh gestaedlyck bichte horen ende misse leesen tot het griefe van ider; ende ten 8 uren salder gesonghen worden eene solemneele hooghmissie met de benedictie van het alderh. Sacrament onder dewelcke misse gepredickt zal worden tot lof van denselven heylighen.

» Voor de hooghmissie sal men met de H. reliquien van den H. Albertus het water weyden seer crachtigh tegen de Cortsen en andere siekten van welck geweydt waeter eenider ten alle tyde kan gerief worden.

» Ten vieren en haelf sullen gedaen worden de vesperen ende completen sluytende alsoo de solemniteyt met de benedictie van het alderh. Sacrament des Autaers.

Nota naer elcke misse als oock 's avonds naert het lof sal men met de H. Reliquien van den heylighen Albertus zegenen.

» Alles tot meerdere eere ende Glorie Gods en van alle syne heylighen.»

2) « Laat weten van weghen onderschreven heer ende meester anthonius blondau pbr pastoor der prochie van Botelaer aen d'eerwaerde Pater Lieve Vrouwbroeders binnen 'selve Bottelaer dat aen hun voor soo veel den onderschreven aengaet woort verbooden ende gheinterdiceert op sondagen naestcommende ende al de andere dagen in hunnen capelle vorts te gaen met het celebreren van den aflaat ende solemnyteit ter eeren van den heylighen albertus by hun in de prochiale kercke van bottelare sondagh lestleden vercondight ende oock van in hunnen capelle te celebreren al andere diensten ende solemnyteiten die strecken tot het afroepen het volck van de prochiale kercke ende contrarie syn aen den inhauden van het concordaat gemaect tussen syn Eminentie den aertsbisschop van mechelen loco pastoris ter eendere en den pater provinciaal ende definitoren van de vorse paters livevrouwbroeders ter andere, oock aen d'intentie van den fondateur volgens de supplicatie aen de majt gedaen tot brussel den 23 meye 1667 met interpellatie dat de voorn. paters hun sullen hebben te conformeren ende te volcommen aen de inhauden van het voorseyden concordat ende ider point in 't bisonder oock aen den inhauden van den brief staende op den voet van de copie autentieq van tvoors. concordat gheschreven aen den alsdan ghewesen heer pastor van Bottelare door den eerwerden heer als deselfs is secretaris van syn Eminentie den aertsbisschop van Mechelen van date 7bre 1671 waer soo uyt corthede gherefereert woort dit alles op pyne in forma versoekende den onderschreven hier van d'insinuatie par copie thebben gedaen aen den voornomde paters livevrouwbroeders ende teynde dies danof relaes in forma om te valideren naer behooren actum den 26 augusty 1756. A. blondau, pastor van Bottelaere.»

(20) R.A.G. Fonds Bisdom Gent, M. 31, Bottelare.

1. over het hangen van een klok in de toren van de conventuele kerk, waarmee de paters dagelijks luidden en die één uur ver gehoord werd, wat niet strookte met artikel 6 van het concordaat;
2. over het openen van hun kerk op de devotiedagen van de H. Anna en op de dinsdagen, wat met artikel 5 in strijd was;
3. over het afkondigen door een pater in de parochiekerk (nadat hij er gecelebreerd had) van een aflaat en plechtigheid ter ere van de H. Albertus in de conventuele kerk te vieren, wat ook door andere paters werd gedaan in de omliggende parochiekerken, waar zij dienst deden;
4. over het weigeren van biecht te horen en de H. Communie uit te reiken en te zegenen met de relik van Sint Anna, na er nochtans gecelebreerd te hebben op het feest van Sint Bartholomeus, apostel, wat tegen artikel 1 en 2 is van het concordaat;
5. over het celebreren van de plechtigheid en de aflaat van de H. Albertus in de paterskerk, daar er op dezelfde 29 augustus in de parochiekerk de volle aflaat met generale Communie gehouden werd door de paters Jezuiten en het dan gewoonte was dat de Karmelieten twee biechtvaders stuurden. Deze zijn niet gekomen en zo is er veel volk vertrokken zonder communiceren.

De pastoor besloot: omwille van al deze mistoestanden vermindere de aalmoezen en de toeloop van volk en de godsvrucht tot de H. Anna; uit dat alles vloeit een grote schade voor de bouw, de versiering en het onderhoud van de parochiale kerk, zodanig, dat men begint te vermoeden dat « by gebreck van d'ordinaire aalmoesen de gemelde kercke, die seer weinig goederen heeft, dot een totale ruine sal worden ghebracht ».

Het was nu reeds de derde maal dat de pastoor van Bottelare zijn beklag deed bij de aartsbisschop (21).

Het aartsbisdom zal de brief van de pastoor op 16 oktober doorsturen naar de vicarius (overste) van het klooster te Bottelare met het verzoek hierop, binnen de veertien dagen, zijn advies in te sturen.

In zijn antwoord tracht Pater Balthasar a S. Jacobo, vicarius van Bottelare, al de opwerpingen van pastoor Blondeau te weerleggen. Hij stelt voorop dat de wrijvingen niet zoveel voortkomen uit het concordaat, maar wel uit de nieuwigheden die na het concordaat zijn ingevoerd. Het hoofdpunt van de moeilijkheden schijnt voor pastoor Blondeau wel de plechtigheid van de H. Albertus met zijn volle aflaat te zijn geweest. Wat is er eigenlijk gebeurd? vraagt de overste. Het feest van de H. Albertus, een belijder van de Karmelietenorde, verrijkt met zijn volle aflaat, werd door de H. Stoel van de 7 augustus verplaatst naar de laatste zondag van augustus en werd ook door Zijne Eminentie de aartsbisschop erkend; dit werd zelfs beter be-

(21) R.A.G. Fonds Bisdom Gent, M. 31, Bottelare.

Merkelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, map Bottelare. Zie bijlage IV.

vonden, daar de 7^e augustus dit jaar op een dinsdag viel en ook dikwijls op de eerste zondag van augustus viel; welnu juist die twee dagen waren van bijzondere devotie tot de H. Anna. Waar pastoor Blondeau kloeg over de afkondiging van de volle aflaat in zijn parochiekerk op 22 augustus, antwoordde de overste dat dit steeds gewoonte is geweest, opdat de gelovigen zich goed zouden kunnen voorbereiden tot het verdienen van deze aflaat, maar dat het de pastoor niet behaagd had dit te horen in zijn parochiekerk. Die aflaat werd ook afgekondigd in de omliggende parochiekerken, en dat is geen enkele andere pastoor misvallen, voor zover we weten. Er werden ten andere zeer dikwijls in de parochiekerk volle aflaten afgekondigd, te verdienen in de Paterskerk, en op het feest van O.L. Vr. van de berg Karmelus werd er in de parochiekerk zelfs alleen mis gelezen op een vroeger uur om alles zoveel behoorlijker te kunnen doen in de conventuele kerk. Toen de pastoor nog jonger was, vereerde hij die plechtigheid zelfs met zijn tegenwoordigheid. De pastoor zocht dus nieuwigheden uit en zou traditionele zaken liever afgeschafft zien en voor dit alles deed hij een beroep op artikel 1 van het vroegere concordaat, waarin daarover niets te vinden was.

Dat de solemnele Missen en andere plechtigheden niet verboden waren, maar zelfs veroorloofd kon gemakkelijk bewezen worden :

1. door een indult van het aartsbisdom Mechelen van 6 september 1671 (22), waarin toegestaan werd aan het convent van Bottelare de solemniteit van de H. Albertus met een plechtige H. Mis en de volle aflaat, zowel als de solemniteit op de zondag van de Scapulier te vieren;
2. uit het concordaat zelf onder art. 1, 6°, waardoor er alleen verboden werd in de paterskerk mis te doen tussen 7 en 8 uur in de zomer en tussen 8 en 9 uur in de winter en altijd van 10 tot 11 uur, omdat wanneer er op de uren dat er in de parochiekerk gecelebreerd werd, het volk niet zou aftrekken naar de paterskerk. Het klooster besloot daaruit dat er op de andere uren wel mocht gecelebreerd worden;
3. uit artikel 8 van het concordaat, waarin er spraak was van een omhaling onder de plechtige conventuele Mis op zon- en festdagen en ook in andere gelezene Missen in de kerk van dezelfde paters;
4. uit het feit dat de pastoor zijn hoogmis verplaatste om behoorlijker de plechtige H. Mis te kunnen celebreren bij de plechtigheid van de H. Scapulier;
5. uit de broederschap van de H. Scapulier in de conventuele kerk opgericht de 28ste juli 1693 door aartsbisschop Humbertus a Precipiano, waarbij hij elke maand op een zondag toeliet de plechtigheid met een volle aflaat te vieren.

---

(22) « hisce licentiam damus ut in oratorio vel templo extracto vel extruendo in pago de Bottelaer possitis publice missam celebrare, aliasque functiones ecclesiasticas vobis licitas exercere. »

Al deze gegevens leverden het bewijs dat de solemnele Missen en plechtigheden met volle aflat nooit werden verboden in de conventuele kerk; integendeel, zij werden toegestaan en als een vast gebruik tot op die dagen gevierd.

De pastoor doet ook zijn beklag dat de viering van het feest van de H. Albertus doorging onder het luiden van de klok. Maar ook het feest van O.L. Vrouw van het Scapulier werd gevierd met klogelui en de pastoor sprak dan nog van een klok die men één uur ver hoort. Integendeel, deze klok kan moeilijk klok genoemd worden; zij werd er van bij de oprichting van het klooster opgehangen en door het concordaat toegestaan en het is nog steeds dezelfde, zij werd zelfs niet hergoten en zij is zo licht dat men ze met één hand heeft opgetild om ze in de toren te hangen; het mag meer een bel genoemd worden, zoals men er in alle kloosters aantreft om de oefeningen aan te kondigen.

Wat de pastoor nog wou vooropstellen was, dat niettegenstaande zijn verbod van 26 augustus om het feest te vieren, de viering toch is doorgestaan op 29 augustus. Ja, dit verbod werd aan de Karmelieten overgemaakt door de meier van Munte, maar de paters hebben dit niet ernstig opgenomen, omdat het afgeleverd werd door een burger van een andere parochie. Daarbij ook, als de pastoor dat ernstig verlangde, dan zou hij openlijk zijn gezag te buiten zijn gegaan, want het behoort aan hem niet volgens zijn goeddunken te veranderen of af te schaffen in het concordaat, en zo hebben we dat verbod enkel als een grap aangezien. Hadden de Karmelieten van hun kant grappen willen maken, dan konden zij dat even goed, want dan konden zij op dezelfde manier en op even weinig gezag als de plaatselijke pastoor zijn algemene Communie op diezelfde 29 augustus verbieden in de parochiale kerk. De paters hebben ook de deken geraadpleegd, die het verbod niet heeft goedgekeurd en toen de deken aan de paters vroeg wat ze zouden doen, hadden de paters geantwoord dat ze niet inzagen met welk recht hij dit verbod uitvaardigde; waarop de deken geantwoord heeft, dat het hem niet toekwam in deze zaak goed of af te keuren, aan of af te raden, en zo was het feest dan wel gevierd geweest.

Wanneer de overste van Bottelare het verbod van de plaatselijke pastoor voor een tweede maal las, dan waren volgens hem absoluut niet alle plechtigheden te verbieden, maar alleen deze in tegenspraak met het concordaat. In de solemniteit van de H. Albertus was er niets in strijd met het concordaat, want de plechtigheid werd gevierd op uren door het concordaat voor het celebreren vrijgelaten.

Verder kloeg de pastoor ook aan dat tegen artikel 3 van het concordaat door de paters inbreuk werd gedaan, omdat zij op zondag 29 augustus (dag van de volle aflat der paters Jezuiten) geen twee biechtvaders naar de parochiekerk stuurden. In feite was het nooit de gewoonte geweest dat twee biechtvaders naar de parochiale kerk werden opgeroepen; ook was het nooit gewoonte op die dag de volle aflat te hebben, maar de pastoor had de « stationarii » (dan de Jezuiten te Bottelare) gevraagd om op die dag de algemene Communie

te bepalen en zo de plechtigheid van de H. Albertus enigszins te beletten, want sedert onheuglijke tijden was deze algemene Communie niet meer gevraagd, noch in de parochiekerk gevierd. De Jezuïeten zouden stellig deze dag niet hebben aanvaard, hadden zij geweten dat in de paterskerk de plechtigheid van de H. Albertus doorging. Dat hebben zij ten andere zelf bekend. Daar de paters dus in eigen kerk en in de omliggende in dienst waren, konden zij geen twee biechtvaders zenden en zij zouden er toch twee gezonden hebben, indien zij, gelijk het concordaat het oplegt, daartoe acht dagen op voorhand gevraagd waren geweest, want zij konden steeds hulp vragen bij hun confraters te Gent of te Aalst.

Van deze gelegenheid maakte de overste van Bottelare ook gebruik om aan de aartsbisschop bekend te maken dat de plaatselijke pastoor dacht dat de paters absoluut door hun stichter verplicht waren geweest om hem en zijn kapelaan te helpen biecht horen en ook dat de stichter om deze reden alleen het klooster zou gesticht hebben en dat de goederen voor het onderhoud der kloosterlingen daarom alleen zouden gegeven zijn, en ook dat zij verplicht zouden geweest zijn van te prediken en biecht te horen tot half 12; immers de pastoor zei altijd: « de paters moeten dat doen ». De aartsbisschop mocht het gerust weten dat het klooster niet met het geld van de stichter, maar met dat van de orde was opgebouwd en dat de goederen, die in het amortisatiedecreet geschat werden op 5.800 florijnen, voor eeuwig belast zijn gebleven met twee dagelijkse Missen voor de stichters en hun vrienden, en ook nog met een jaargetijde met assistentie en uitdeling van brood aan de armen volgens contract van 25 mei 1667. In welke zin de stichters die hulp gewild hebben, kon men gemakkelijk terug vinden in het contract waaraan zij toevoegden dat zij deze schenking doen « tot voorderinghe van den dienst van Godt almachtigh ende de goede jonste en affectie die sy lieden draghende syn tot het order van de Eerw. Paters Karmelieten geseyt onze Lieve Vrouw Broeders midtsgaeders tot de augmentatie van de devotie die dage-lyckx is geschiedende in de kercke van de Prochie van Bottelaere... ter eren van de H. Moeder Anna, met expresse conditie dat ter plaatse van t'voorschreven steenen huys ende daer omtrent by de voorseyde Paters Carmelieten maectt ende gehouden sal worden een klooster van Religieusen om aldaer hunnen dienst ende fonctie te doene op den titre en ter eren van de H. Moeder Anna ».

De stichters wilden dus de godsvrucht tot de H. Anna in de parochiekerk zien aangroeien door goddelijke diensten, door biecht horen der pelgrims, maar over verdere hulp in de parochiekerk was niets vermeld. De stichters zeiden verder nog wel: « hoe wel de voorseyde Paters oock sullen vermoghen behulpich te wesen in den dienst ende voorderinghe van de devotie in de voorseyde parochiekercke van Bottelaer », maar zij legden geen verplichtingen op. Het was hun toegestaan door de stichting, maar zij werden tot niets verplicht, alhoewel intussen de paters zich verbonden hadden door het latere contract, maar alleen als zij er door de pastoor toe verzocht werden.

Wat de kloosterling betrof, die zich niet op het feest van de H.

Bartholomeus zou aangeboden hebben in de biechtstoel, kon geantwoord, dat de oorzaak van die aanklacht een raadsel blijft. Het is absoluut zeker dat de pater al dezen, die zich hebben aangeboden, gebiecht heeft, en zo was het voorzeker ook met de communicerenden; want zoals de pastoor niemand had zien te biechten gaan, had hij ook niemand zien communiceren, want volgens de verklaring van de pater was de pastoor op hetzelfde uur bezig met de zegening der zieken en na de Mis waren er geen biechtelingen meer, en dan ging de pater weg en heeft hij het uitreiken der H. Communie en de verering der relieken overgelaten aan de kapelaan. Ja, vroeger was het de gewoonte dat de paters de H. Communie uitreikten en de relieken lieten vereren, zoals de pastoor het zei, zelfs waren zij gewoon diensten te bewijzen, waartoe zij absoluut geen de minste verplichtingen hadden, noch door de stichting, noch door het concordaat, en de paters wilden dat zeer gaarne blijven doen, als de pastoor zelf de schikkingen van het concordaat naleefde en met alle soorten nieuwigheden de vrede niet stoorde. Want de pastoor ging nog steeds verder door met moeilijkheden tegenover de aflaten en het concordaat dat door zijn kapelaan in het Vlaams vertaald werd. De tekst ervan had hij laten verspreiden onder de gewone mensen, om de paters te kwetsen en zo kwam het dat de pater geen supplementaire dienst meer bewezen heeft, waartoe hij niet verplicht was, want de paters moesten niet naar de kerk komen om de H. Mis te celebreren en biecht te horen, tenzij zij daarvoor door de pastoor werden verzocht.

De overige klachten waren van min belang. Het viel wel voor dat op bepaalde dagen iemand van de kloosterkerk kwam om vroeger aan zijn handarbeid te kunnen beginnen en dan langs de spreekkamer binnen kwam, maar de kerkdeur bleef gesloten en al de Missen waren gecelebreerd vóór 7 uur.

De aalmoezen van de kloosterkerk zijn ook verminderd en dat de parochiekerk minder inkomsten had, daar hadden de paters geen schuld aan, want vroeger las de kapelaan de vroegmis op zon- en feestdagen en ontving daarvoor vanwege de kerk uit een stichting honderd florijn; nu is er geen kapelaan meer en de paters lezen die vroegmis en zij ontvangen slechts twaalf florijn en de overige gaan naar de kerk.

Op het einde van zijn aanklacht vroeg de pastoor aan de aartsbisschop om aan de paters de viering van de feesten van OL. Vrouw van de Scapulier en van de H. Albertus met volle aflat, te verbieden, evenals nog andere plechtigheden. Indien de aartsbisschop dat goed vond, dan vroegen de paters (en de pastoor mocht dat gerust vragen aan de aartsbisschop) om de volledige afschaffing van het concordaat. Nochtans zouden de paters liefst hebben dat het concordaat bleef, maar dat de pastoor steeds niet met nieuwigheden afkwam, die de rust, de orde en de vrede tussen de kloosterkerk en de parochiekerk stoorden (23).

(23) R.A.G. Fonds Bisdom Gent, M. 31, Bottelare. *Handwritten note:* Melkelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, map Bottelare.

Ook pastoor Bosmans, pastoor van Bottelare van 1762 tot 1782, zou wrijvingen hebben met de paters Karmelieten. Het tweede jaar van zijn herdersambt deed hij klacht bij de aartsbisschop. Nog steeds, zoals onder de pastoors Bartholomeus Van der Zee en Antoon Blondeau, gingen volgens hem de paters met hun overtredingen voort. Zij braken in hun convent de blok met de penningen af, buiten weten van de pastoor of kerkmeester, «sonder dat men weet wat pennynge daer in syn gheweest».

Niettegenstaande het speciaal verzoek van de pastoor hebben de paters op derde Sinksendag, een dag van publieke devotie en proces-sie van Sint Anna, af en toe van de vroege morgen tot de middag, onder het luiden van hun klok, in hun kloosterkerk solemnele dienst gedaan, gepredikt en processie gehouden, zelfs onder de solemnele diensten in de parochiekerk en zo het volk van de parochiekerk weg-geroepen. Dat zal, volgens de pastoor, nog verergeren daar de pa-ters nu bezig zijn met het bouwen van een nieuw klooster en een grote kerk, zelfs op een andere plaats en waarin zij zullen zetten drie altaren, een predikstoel en zes biechtstoelen, zodat zij de wens van hun stichter zullen overtreden en ook de voorwaarden van het concordaat, zodat de parochiekerk niet zal kunnen afgewerkt wor-den en «selfs de noodighe middelen tot reparatie en versiering sullen ontbreken». Dit had de aartsbisschop met eigen ogen kunnen be-statigen en heeft hij ook gehoord in de klachten van pastoor Frans Judocus Schollaert, de voorganger van pastoor Bosmans.

De aanklacht van pastoor Bosmans stuurde de aartsbisschop deze keer niet naar de overste van Bottelare, maar naar pater Balduinus a S. Adriano, provinciaal van de Vlaams-Belgische provincie der Karmelieten te Antwerpen, die op 27 juli 1763 antwoordde dat het hem ten zeerste zou misnoegen indien de paters van Bottelare het concordaat niet zouden onderhouden. Hij beloofde ogenblikkelijk de paters daarvan kennis te geven en hij zou er bijvoegen dat zij nu meer dan ooit verplichtingen hadden om het te onderhouden, om-willen van de toestemming voor de bouw van hun nieuwe kapel. De provinciaal voegde er nochtans aan toe dat het hem zeer zou mis-noegen moest hij vernemen dat iemand ongegronde moeilijkheden zocht met de paters te Bottelare en zich daarvoor bij de aartsbis-schop zou beklagen, want hij meende dat er volgens overeenkomst, oefeningen aan de paters waren toegelaten, die reeds vele jaren prak-tijk kenden. Hij herinnerde zich wel enige van die voorschriften als b.v. dat op zekere dagen en uren er geen solemnele Missen of godde-lijke diensten mochten verricht worden, om de godsvrucht van de H. Anna in de parochiekerk niet te schaden; ook dat de paters som-mige dagen ten dienste moesten staan van de pastoor, wanneer hij de paters vroeg om biecht te horen onder zekere voorwaarden, maar hij weet ook dat de paters van Bottelare in hun kloosterkerk solemnele en andere goddelijke diensten mochten celebreren, zodanig zelfs dat zij op sommige feesten, omwille van de grote toeloop van volk, ver-plicht waren geweest verschillende noodbiechtstoelen op te stellen in het pand, daar de kapel te klein was, maar daar was nu aan verhol-

pen en dat zou in het vervolg niet meer gebeuren, want in de nieuwe kapel zijn open plaatsen in de muren gelaten om er eventueel noodbiechtstoelen in te plaatsen. De provinciaal had echter bevolen geen predikstoel op te richten, maar wel nieuwe biechtstoelen.

Uit dit schrijven van de provinciaal, zowel als uit het vroeger schrijven van de vicarius van Bottelare, blijkt duidelijk dat zij met vaste hand hun rechten wilden behouden en er geen duimbreed wensten van af te wijken. Zij waren te Bottelare ook de vrienden van het volk, dat in massa de paterskerk vulde, zodat zij soms, lijk wij hoger zeiden, te klein was.

In zijn klacht aan de aartsbisschop had pastoor Bosmans ook gevraagd om toch een regeling te treffen tussen paters en pastoor, opdat uiteindelijk alle wijvingen zouden bijgelegd worden en « d'aenstaende ruine van de parochiale kercke » verholpen.

Er bestond, volgens de pastoor, geen de minste reden dat de paters « publique diensten » in hun kerk zouden doen; want Bottelare telde in 1763 slechts 328 communicantes (ongeveer 450 zielen) en de omliggende parochies hadden ongeveer maar zoveel inwoners als Bottelare en in elke parochie waren er genoeg diensten. Dat zou de aartsbisschop, volgens de pastoor, gemakkelijk mogen laten weten aan de paters Karmelieten.

Met al die wijvingen oordeelde de aartsbisschop dat het voor het gemenebest beter zou zijn dat de paters stilaan uit de parochiedienst zouden worden verwezen.

Op 23 november 1780 laat het aartsbisdom aan Aerts, landdeken van Oordegem en pastoor van Burst-Bambrugge, weten dat het de aartsbisschop geen genoegen deed dat de Karmelieten nog de parochie Bottelare bedienen, gezien er nu voldoende seculiere priesters waren die dat konden doen. De deken zou, volgens de aartsbisschop, best de pastoor van Bottelare overtuigen dat hij een seculiere priester als helper zou nemen en het aartsbisdom stelde aan de deken voor dat hij zich zou wenden tot de broeder van de pastoor van Scheldevindeke, die bij de pastoor inwoonde en een zeer aanbevelenswaardig priester was. Deze werd inderdaad bereid gevonden om met de pastoor van Bottelare te gaan spreken over de bediening en de vergoeding (24).

Zo werden de paters Karmelieten te Bottelare uit de parochiedienst verwezen en enkele jaren later, door afschaffing en confiscatie van hun goederen, uit hun klooster en de gemeente. Het klooster, evenals hun goederen, werden verkocht.

(Vervolgt)

ZONNEGEM.

G. De Smet.

Deze studie werd bekroond met de August de Reesprijs 1962, verleend door het Davidsfonds.

---

(24) R.A.G. Fonds Bisdom Gent, M. 31, Bottelare.

LIJST DER HEERLIJKHEDEN VAN HET LAND VAN AALST

MEULENAKKER

ook genaamd Scheppersstede.

FILIATIE

Leenhof van de St Pietersabdij te Gent.

VERHEF

Van de beste vrome

LIGGING

Merelbeke, in het gewest Crombrugge in de meulenakker.

FONCIER

besloeg 1 dw. land genaamd scheppersstede. Als de bucht van Laureys de Scheppere behuisd werd moest elk huis 4 schoven boven de gewone rente geven.

SCHOOFLANDEN

besloegen 16 dw. land en meers die de 5° schoof gaven.

JUSTITIERECHTEN

behoorden aan St Pieters.

HEERLIJKE RENTEN

in 1576 bedroeg de rente 15 sch. 6 den., 3 halsters mout, 3 broden en 4 hoenderen en in 1599 bedroeg ze 21 sch. 7 den., 3 halsters mout, 3 broden en 4 hoenderen gaande uit laatgronden die gehouden werden van Meulenakker.

WANDELKOOP

bedroeg de 15° penning.

DOODKOOP

bedroeg de 15° penning.

LAATHOF

was bevoegd in het erven en onterven van de laatgronden, schooflanden en rentegronden.

BRONNEN

G.FP. 424 (1423) - 423 (1742)

G.F. 1202 (1576-1599)

MEULESCHETTE

FILIATIE

Grafelijk leenhof van Aalst

VERHEF

Vol verhef

LIGGING

Aalst, buiten de Nieuwstraatpoort.

FONCIER

besloeg 3 b. meers, land, mote en vijver.

LENEN

er werden 13 lenen van gehouden die gelegen waren:

op Meuleschette, samen 3 dw. 50 r.

op Schoubroek, samen 4 dw.

op Siesegem, samen 8 dw. 4 r.

BRONNEN

G.A. 1530.36r (1682) - 1535.171r (1734) - 1538.24r (1771)

leenverh. Erembodegem (1771)

B.W. 4743 (1561)

MICHELBEKE

zie land van Zottegem.

Michelbeke was oorspronkelijk een dorp waarvan de hoogheidsrechten toebehoorden aan de Heer van Zottegem die er een stedehouder of baljuw had die hem vertegenwoordigde voor de uitoefening van zijn rechten. Deze baljuw maande de schepenbank die er bestond uit 7 schepenen die hoofd haalden aan de schepenen van Ronse.

Op 28.12.1675 werd Michelbeke, samen met de heerlijkheden Lilare en Rije en het rechtsgebied van St Maria-Oudenhove verenigd in de baanderij van St Maria-Oudenhove.

MIJLBEKE

was een praterij in het schependom van Aalst.

FILIATIE

Grafelijk leenhof van Aalst

VERHEF

Werd verheven zoals een heerlijkheid aan een vol verhef

LIGGING

De praterij strekte zich uit over de gehuchten Mijlbeke, Poppenrode, Zomergem, Horebeke en Krekeldries.

BRONNEN

G.A. 1526.47r (1650) - 1526.36 (1650) - 1530.142r (1691) - 1536.80r (1743) - 1543.94r (1787) - 1543.136r (1792)

den. Mijlbeke (1664)

B.W. 5068 (1430)

MOERBEKE

men had er:

— Laatgoed.

MOERBEKE

FILIATIE

Was omstreeks 1475-1482 een vrij eigen goed

FONCIER

besloeg 54 b. bos, 50 dw. weide en 4 b. huis met de abeelmeers te Viane

LENEN

van de lenen die daarvan gehouden werden kennen we alleen het goed te Leeuwergem, groot 40 b.

JUSTITIERECHTEN

bezat de uitoefening van de drie justitiegraden.

HEERLIJKE RENTEN

bedroegen in totaal 16 p. 6 den., 26 capoenen, 82 ganzen, 12 hoenderen, 4 hoefijzers en 2 mudde 1 1/2 viertel haver.

LEENHOF

alle zaken vielen onder de bevoegdheid van het leenhof van Viane.

SCHEPENBANK

haalde hoofd aan de schepenen van St Lievens-Esse.

BALJUW

maande het leenhof van Viane.

MEIER

maande de schepenbank. De meierij was een leen van de heerlijkheid Viane.

BRONNEN

G.A. 1522.12r (1621) - 1528.2.37v (1678) - 1532.173v (1715) - 1515 (1729) - 1533.102r (1729) - 1535.222 (1736) - 1536.304v (1758) - 1539.79r (1776) - 1540.37r (1788)

MOEREN (ter)

FILIATIE

Grafelijk leenhof van Aalst

LIGGING

Burst

FONCIER

besloeg 25 b. landen en meersen.

BRONNEN

G.A. 1530.52r (1688) - 1530.58v (1688) - 1515 (1778)

MOONENBROEK

FILIATIE

Leenhof van Marke en Ronne

VERHEF

Vol verhef

LIGGING

Ophasselt

FONCIER

besloeg 1 b. land, broek, meers, windmolen, windgaten en waterlopen.

SCHOOFLANDEN

besloegen 18 b., welke de 5° schoof gaven, gelegen te Eichem en 13 dw. welke eveneens de 5° schoof gaven, gelegen op de Moonbroek.

JUSTITIERECHTEN

bezat de uitoefening van de drie justitiegraden met boeten van 60 pond, verbanning buiten de heerlijkheid.

HEERLIJKE RENTEN

bedroegen in totaal 13 halsters haver, 30 capoenen en 4 p. 11 sch. 10 den. op Kerstavond.

WANDELKOOP

bedroeg de 10° penning.

DOODKOOP

bedroeg 16 sch. per bunder.

TOL

VONT

BASTAARDGOED

BESTE HOOFD

SCHEPENBANK

was bevoegd in het behandelen van alle criminele zaken en hadden 3 keuren of meer als daartoe aanleiding bestond. De schepenen haalden hoofd aan de schepenen van Marke en Ronne.

BALJUW

mocht een stedehouder stellen en maande de schepenbank.

PRATER

werd aangesteld door de baljuw.

BRONNEN

G.K. 17 (1569-1578)

G.F. 11 (1708)

MOORSEL

men had er:

- Burg (Cortebos)
- Moorsel-propre
- Moorsel-kapittel.

MOORSEL (propre)

Het derde deel van het huidige Moorsel was een van 's graven propre dorpen dat op 13.6.1661 verheven werd tot baanderij.

FILIATIE

Grafelijk leenhof van Aalst

VERHEF

Vol verhef

LIGGING

Moorsel-propre was ongeveer 200 b. groot en besloeg het zuiden van de huidige gemeente

FONCIER

besloeg 41 b. bestaande uit mote, gracht en wal.

JUSTITIERECHTEN

bezat de uitoefening van de drie justitiegraden met 1/2 van de boeten van 60 pond (de andere helft behoorde aan de graaf van Vlaanderen) en de helft van de confiscatie.

De baljuw van Aalst hield er schouwing van straten, wegen en beken. Hij mocht echter geen boeten uitspreken zonder toelating van de Heer van Moorsel.

De leenhouder had ook de 1/2 van de doorgaande waarheid waarvoor hij de baljuw en de meier van Aalst een maaltijd betaalde. Had geen gelui van klokken.

HEERLIJKE RENTEN

bedroegen 40 capoenen, 12 hoenderen en 15 sch. gaande uit 14 b. land.

WANDELKOOP

bedroeg de 10^e penning.

TOL

VONT

BASTAARDGOED

BESTE HOOFD

JACHTRECHT - VISRECHT - VOGELVANGST - PLANTRECHT

had geen jacht op rood en zwart.

COLLATIE

van Kerk- en armmeesters.

AUDITIE

van Kerk- en armrekeningen die gehoord werden door de schepenbanken van Moorsel-propre en Moorsel kapittel.

SCHEPENBANK

Vóór de belening werden de 7 schepenen aangesteld 1/2 door de graaf van Vlaanderen en de 1/2 door de Heer van Moorsel.

Ze waren dan bevoegd in het erven en onterven met de baljuw van Aalst.

Na de verheffing tot baanderij stelde de Heer van Moorsel alleen deze schepenen aan die nu het berecht van alle zaken hadden. De schepenen haalden hoofd te Aalst.

BRONNEN

- G.A. 3090.8r (1400) - 1512.23r (1404) - 1517.30r (1457) - 1526.52 (1537) - 1527.1r (1660) - 1527.10v (1661) - 1529.5r (1670) - 1528.2.7r (1678) - 1528.2.21r (1679) - 1530.144r (1693) - 1531.252r (1701) - 1532.59v (1710) - 1537.7v (1710)
den. Moorsel (1639)
leenverh. Moorsel (1740)
G.Mr. 130 (1600) - 7 (1692-1702)
Bib. — L.v.A. 1952.1.1
L.v.A. 1952.2.57
— Ann. v. d. Oudheidk. Kring v. Dendermonde, 2^e reeks, dl. 5, 1893.

MOORSEL (kapittel)

Was een vrijheerlijkheid die behoorde aan het kapittel van de Kolegiale kerk van Dendermonde. De Deken van het kapittel was Heer van deze heerlijkheid.

LIGGING

streckte zich uit over het noordelijk deel van Moorsel, over Gevergem en Wieze, en besloeg ongeveer 400 bunders.

JUSTITIERECHTEN

bezat de uitoefening van de drie justitiegraden.

In 1264 verkreeg Robrecht van Bethune en Dendermonde van de Deken van het kapittel van de Kolegiale Kerk van Dendermonde volgende rechten, die deze op zijn beurt beleende in 1660 aan de Heer van Moorsel-propre :

1. — 1/2 van de hoge boeten binnen Moorsel
2. — 1/2 van de beste hoofden
3. — de executie van de criminele vonnissen uitgesproken door de meier en de schepenen van Moorsel-kapittel.

Deze rechten werden door de Heer van Moorsel-propre in leen gehouden van het leenhof van Dendermonde.

AUDITIE

de schepenbanken van Moorsel-propre en Moorsel-kapittel hoorden de rekeningen van Kerk en armen.

SCHEPENBANK

werd aangesteld door de Deken van het kapittel.

MEIER

maande de schepenbank en werd aangesteld door de Deken van het kapittel.

BRONNEN

- G.Mo. 7 (1702) - 130 (1600)
G.D. 62 (1639) - 62 (1692) - 63 (1709-1710) - 49 (1773)

MOORTSELE

zie BALEGEM
zie RODE.

MOTEN (ter)

ook genaamd goed te Meulene

FILIATIE

Leenhof van Schorisse

VERHEF

Vol verhef

LIGGING

Mater, op het meuleveld

FONCIER

besloeg 18 b. bestaande uit watermolen, vijver, mote en singels.

JUSTITIERECHTEN

bezat enkel de uitoefening van de grondjustitie terwijl de hoogheidsrechten naar alle waarschijnlijkheid zullen toebehoord hebben aan Schorisse.

HEERLIJKE RENTEN

bedroegen 28 halsters 1 hoop rogge (grote maat), 4 halsters tarwe (grote maat), 4 halsters koren (kleine maat), 48 capoenen en 34 sch.

De inning van deze renten werd verzekerd door de wet van Mater.

WANDELKOOP EN DOODKOOP

bedroegen beiden het dubbel van de jaarlijkse rente.

BRONNEN

G.Adr. 1642 (z.d.)
G.S. 11 (1620)

MOUROI

FILIATIE

Leenhof van ter Ruwen.

LIGGING

Ruien

FONCIER

bestond in het recht van het tiende op landen langs de Schelde (beide kanten) tot de Kluisberg en zo langs de Ronne tot Orroir tot aan Kwaremont.

Dit tiende bestond uit de 11^e schoof van graan en andere gewassen op deze gronden. De leenhouder van de heerlijkheid van Mouroir had daarvan het 6^e deel.

LENEN

Er werden 3 achterlenen van deze heerlijkheid gehouden, welke waren :

1. — het $\frac{1}{6}$ van voormeld tiende
2. — het $\frac{1}{12}$ van voormeld tiende
3. — het $\frac{1}{12}$ van voormeld tiende.

VERDELING VAN HET TIENDE

Het gehele tiende werd verdeeld in 3 delen en voor elk 2 paarten van een deel. Het tiende van Ruien omvatte 18 kantons, dit van Beveren 8 kantons en het halfjaarlijks tiende 7 kantons. Het eerste jaar gebeurde de verdeling van het tiende als volgt :

- het tiende van Ruien voor de helft aan de leenhouder en de helft aan de weduwe en de erven van de Heer van Ruien
- het tiende van Bevere voor de helft aan de Kerk en de kure van Bevere en de helft aan de erven van de Heer van Ruien.

Het tweede jaar gebeurde de verdeling van het tiende als volgt :

- het tiende van Bevere voor de helft aan de leenhouder van Mouroir en voor de helft aan de weduwe en erven van de Heer van Ruien
- het halfjaarlijks tiende van Ruien voor de helft aan de kure van Bevere, voor een vierde aan de erven van de Heer van Ruien en voor een vierde aan de leenhouder van Mouroir.
- het tiende van Ruien voor de geheelheid aan de kure van Ruien.

Het derde jaar gebeurde de verdeling van het tiende als volgt :

- het halfjaarlijks tiende van Ruien voor de helft aan de leenhouder van Mouroir en voor de helft aan de Heer van Ruien
- het tiende van Bevere voor de helft aan de Kerk en de kure van Bevere, voor een vierde aan de erven van de Heer van Ruien en voor een vierde aan de leenhouder van Mouroir.

BRONNEN

G.F. 3666 (1793)
G.FG. 5375 (1617)

MOUTBOEK

FILIATIE

Grafelijk leenhof van Aalst

VERHEF

Vol verhef

LIGGING

Erembodegem

FONCIER

werd gevormd door de inkomsten van een rente welke bestond uit 4 soorten graan op 20 dw. land te Erembodegem, namelijk 1 vat haver, 1 vat rogge, 1 vat gerst en 1 vat koren per dw. en 18 stuivers.

WANDELKOOP

bedroeg de 10^e penning.

BRONNEN

G.A. 1537.9r (1729) - 1537.106v (1729) - 1535.15r (1729) - 1536.23r (1741) - 1542.122v (1786) - 1543.41 (1786)

MUISBROEK

FILIATIE

Grafelijk leenhof van Aalst.

LIGGING

Lede.

BRONNEN

G.A. 1543.139v (1792)

MUNKZWALM

was een serveplaats van de graaf van Vlaanderen, waarvan de heerlijkheid toebehoorde aan de St Baafsabdij te Gent.

FONCIER

bestond vermoedelijk uit het goed ten Berge of hof van Zwalm.

JUSTITIERECHTEN

De abt van St Baafs had er de uitoefening van de drie justitiegraden. De voogdij over deze heerlijkheid behoorde aan de Heer van Gavere, uit hoofde van welke voogdij hij 1/3 van de boeten had. De overige 2/3 delen behoorden aan de St Baafsabdij. De onkosten die voortvloeiden uit de uitoefening van de justitierechten werden op dezelfde basis verdeeld. Bij het schouwen van wegen en waters, alsook bij erven en onterven kwam de Heer van Gavere niet tussen.

HEERLIJKE DIENSTEN

De abdij had zekere karweidagen.

DOODKOOP

WANDELKOOP

VONT

BASTAARDGOED

INKOMMELINGEN

PLANTRECHT

DIENSTLIEDEN

VOOGDLIEDEN

BELASTINGEN

Er mochten geen belastingen of zettingen geheven worden zonder medewerking van de Graaf van Vlaanderen.

MOLENRECHT

Het vrij molenrecht behoorde aan de graaf van Vlaanderen.

SCHEPENBANK

had het berecht van manslag, moord, vrouwenverkrachting, brand, diefte, straatroof, valse munten, breken van zoending of vrede, afpalingen, puttingen en panden.

Wanneer de schepenen ten hoofde gingen naar St Baafs, moest de baljuw ze vergezellen.

BALJUW

De baljuw, of zijn stedehouder, hadden kerkgeboden in de Kerk van Munkzwalm. Hij maande de schepenen en stelde deze ook aan.

Op de gedingen die de baljuw met de schepenen hield was de bode van Gavere aanwezig (voogdij) om er de rechten van de Heer van Gavere te vervolgen.

De bode van Gavere moest woonachtig zijn te Munkzwalm. Te Munkzwalm was er geen vanger. Voor het arresteren van personen deed de baljuw een beroep op de bode van Gavere, die de gevangenen 1 dag moest houden en de baljuw 2 dagen. De bode was niet aanwezig bij het schouwen van straten, wegen, erven en onterven.

In geval van oorlog moest de baljuw de lieden van Munkzwalm naar St Baafs leiden, waar hij ze overgaf aan de bode van Gavere.

BRONNEN

G.Bi. 2 (15^e e.)

MUNTE

zie Rode

men had er:

— van Loove.

MUNTE (meierij van)

FILIATIE

Leenhof van Rode

VERHEF

Vol verhef

LIGGING

Munte

FONCIER

bestond uit 50 r. hof nabij de kerk met 1 dw. lochting en 6 dw. land.

RECHTEN VAN DE MEIER

maande de schepenbank van Munte die bestond uit 7 schepe-
nen, erfde en ontferde de lenen van de Heer van Rode, in afwe-
zigheid van de Baljuw.

Hij had voor het manen van partijen 2 sch., voor erven en
onterven 4 den., voor het vangen en arresteren 5 sch., voor het
schutten van beesten van binnen het dorp 4 den. en voor bees-
ten van buiten het dorp 5 sch.

De meier had van elkeen die paarden hield met minstens 1 dw.
land, 2 schoven koren en 2 schoven haver.

De personen die hij gevangen genomen had hield hij 2 dagen
in het gevang en gaf ze daarna over aan de baljuw. Voor hun
verblijf had hij 6 den. en voor ijzergeld 2 sch.

PRATER

werd aangesteld door de meier.

BRONNEN

G.A. 1517.60r (1458) - 1518.25r (1473)

NEDERBOELARE

zie Boelare,

NEDERBRAKEL

men had er :

— Langakker.

NEDERBRAKEL

FILIATIE

Grafelijk leenhof van Aalst

VERHEF

Vol verhef

FONCIER

besloeg 5 dw. bestaande uit kasteel met behuizing.

LENEN

er werden 5 lenen van gehouden die samen een oppervlakte
besloegen van 15 dw. 30 r., waaronder een renteleen van 6 ho-
pen 1/10 hoop haver en 11 den. op 13 dw. land.

JUSTITIERECHTEN

bezat de uitoefening van de drie justitiegraden, de behandeling
van alle criminele en civiele gevallen, confiscatie, boeten van
3 pond, 30 sch. en 36 pond voor het wederzeggen van een von-
nis.

Nederbrakel kwam niet tussen in de partikuliere lasten van
het land van Aalst, wel in de gemene beden van de graaf van
Vlaanderen.

HEERLIJKE RENTEN

bedroegen 68 p. 3 sch. 3 den., 9 mud 1 halster 1 1/2 mod haver (maat van Brakel die het dubbel was van die van Geraardsbergen), 84 hennen, 20 1/4 capoenen, 4 ganzen en 6 stopen olie.

WANDELKOOP EN DOODKOOP

bedroegen beiden het dubbel van de jaarlijkse rente.

TOL

VONT

BASTAARDGOED

STRAGIERSGOED

INKOMMELINGEN

BESTE HOOFD

DIENSTLIEDEN

VOOGDLIEDEN

JACHTRECHT - VISRECHT EN VOGELVANGST

KERF

De Heer had een « charendecijs » van de ingezetenen, groot 2 p. gr. uit de gemene omstellingen.

COLLATIE

van de kosterij.

JAARMARKT

Benevens de wekelijkse woensdagmarkt was er ook een jaarmarkt die drie dagen vrij was van civiele schulden, tenzij ze gemaakt werden gedurende de jaarmarkt.

LEENHOF

was bevoegd in alle zaken aangaande de lenen. Bij mis vonnis behoorde de kennis aan de Heer. De mannen haalden hoofd aan de mannen van Aalst.

SCHEPENBANK

bestond uit 7 schepenen die bevoegd waren in alle zaken aangaande de erven. Bij mis vonnis behoorde de kennis aan de Heer. De schepenen haalden hoofd aan de schepenen van Ronse.

WAARHEDEN

Er was een oogstwaarheid en een souveraine doorgaande waarheid, beiden voor alle mannen boven de 15 jaar. Er waren ook nog dagwaarheden, een maartkeur, een meikeur en een bamiskeur.

De officieren van Aalst mochten geen straatbeleid doen in Nederbrakel, tenzij bij gebrek aan de eigen officieren.

Aalst mocht ook geen laten buiten de heerlijkheid dagvaarden zonder toestemming van de Heer of zijn officieren.

BALJUW

was een hoogbaljuw die een stedehouder of onderbaljuw mocht stellen. Ze maanden het leenhof en waren niet verplicht naar de souveraine waarheid van Aalst te gaan.

MEIER

maande de schepenbank.

PRATER**SERGANT****BRONNEN**

G.A. 3090.16r (1400) - 1512.48r (1404) - 1530.25v (1653) - 1530.94v (1690) - 1530.139v (1690) - 1533.55r (1718) - 1537.46r (1718) - 1536.189r (1749) - 1538.1v (1773)
den. Nederbrakel (1654)
leenverh. Nederbrakel (1749)
B.W. 5121 (1560) - 5120 (1591)

NEDERENAME

zie Ename
zie Pamele.

NEDERHASSELT

zie Boelare
zie Aspelare.

Nederhasselt werd, samen met Aspelare, op 6.8.1784 afgescheiden van het rechtsgebied van de baanderij Boelare om een afzonderlijke heerlijkheid te vormen.

NEDERZWALM

zie Gavere
men had er:
— Hermelgem
— Hermelgem-veerpont.

NEIGEM

zie Wedergraat.

Neigem was een der serveplaatsen van de graaf van Vlaanderen.

NEUFVILLE (meierij van)**FILIATIE**

Leenhof van St Denijs-Boekel

VERHEF

Vol verhef

LIGGING

St Denijs-Boekel en St Blasius-Boekel

FONCIER

besloeg 18 b. 2 dw. broek, meers en land.

HALFWINNING

besloeg 8 dw. 44 r. welke een penningsrente gaven van 11 sch. 6 den. en 9 dw. 38 r. welke een penningsrente gaven van 19 den.

JUSTITIERECHTEN

bezat enkel de uitoefening van de grondjustitie.

HEERLIJKE RENTEN

bedroegen 8 sch. 1 penn. gr. en 3 penn. par., 12 capoenen, 2 1/3 ganzen, 13 3/4 hoenderen, 7 mokens tarwe, 2 halsters 1 cop koren, 3 halsters haver (maat van Gavere) te leveren op de zitdag die gehouden werd op Nieuwjaar.

WANDELKOOP

bedroeg de 10^e penning.

LAATBANK

was bevoegd in het erven en onterven van de laatgronden.

MEIER

maande de laatbank en stelde ambtenaren aan voor het indagen en het innen van de renten.

BRONNEN

G.Db. 3 (1771)

NIEUWEGE

zie Elene.

NIEUWENBURG**FILIATIE**

Leenhof van Pamele

VERHEF**LIGGING**

St. Maria-Lierde

LENEN

er werden 7 lenen van gehouden (1639) die samen 15 dw. 98 r. besloegen.

JUSTITIERECHTEN

bezat de uitoefening van de drie justitiegraden met de behandeling van alle criminele en civiele zaken, boeten van 60 pond (mannen en schepenen), jaarwaarheden, zomer- en winterkeur.

HEERLIJKE RENTEN

bedroegen 65 capoenen, 39 hoenderen en 7 ganzen.

TOL

VONT

BASTAARDGOED

STRAGIERSGOED

INKOMMELINGEN

BESTE HOOFD

LEENHOF

bestond uit 6 leenmannen (de ontbrekende man voor het nemen van een vonnis, werd geleend aan Pamele) die bevoegd waren in de confiscatie van het lijf.

SCHEPENBANK

nam vonnis inzake straatschouwingen, banloken, waterlopen (in maart- en oogstkeur), koutergaten, manpaden, kerkwegen, buurtewegen, waterwegen.

Bij mis vonnis behoorde de kennis aan de mannen.

BALJUW

maande het leenhof en de schepenbank.

PRATER

of sergant was bevoegd in het vangen, panden, callengeren en arresteren.

BRONNEN

G.A. 1524.29r (1641) - 1539.118r (1780)

G.Mal. 2 (1639-1666)

G.Ou. 882 (1640)

NIEUWENHOVE

zie Boelare

zie Waarbeke.

Nieuwenhove werd, samen met Waarbeke, in 1658 afgescheiden van het rechtsgebied van de baanderij Boelare om een afzonderlijke heerlijkheid te vormen.

NIEUWENMEERS

werd soms ook genoemd de heerlijkheid van der Meeren, naar de baron van Mere die deze heerlijkheid in zijn bezit had.

FILIATIE

Leenhof van Mere

VERHEF

Vol verhef

LIGGING

Lede

JUSTITIERECHTEN

bezat enkel de uitoefening van de grondjustitie.

HEERLIJKE RENTEN

bedroegen 5 p., 6 capoenen, 35 1/2 hoenderen, 36 viertelen haver te leveren op Kerstavond en gaande uit land en bos te Lede.

WANDELKOOP

bedroeg de 20^e penning.

DOODKOOP

bedroeg het dubbel van de jaarlijkse rente.

TIENDE

bestond uit 2 schoven van 3 van het groot tiende dat geheven werd op de landen van zijn renteboek.

MEIER

werd aangesteld door de Heer van Mere. Hij maande de schepenen van Lede die schouwing hielden van straten en wegen op Nieuwenmeers. Hij had kerkgeboden in de kerk van Lede voor zaken van Nieuwenmeers.

WAARHEDEN

Er werden 3 gowdagen gehouden te Lede in het hof ten Bossche, die aangekondigd werden bij kerkgebod.

BRONNEN

- G.A. 1518.282v (1473)
- G.L. 168 (1577) - 169 (1600)
- G.F. 778 (1661)
- B.W. 5059 (1430)

NIEUWERKERKEN

men had er :

- ten Broeke
- van Male en ter Smissen
- Woelbos.

NIEUWERKERKEN

De praterij van Nieuwerkerken was een deel van het schependom van Aalst.

Het dorp was een van 's graven propre dat in de 17^e eeuw als leen uitgegeven werd aan de leenhouder van de heerlijkheid van ten ouden Broeke te Nieuwerkerken.

FILIATIE

Grafelijk leenhof van Aalst

FONCIER

bestond uit 2 dw. en 2 huizen te Nieuwerkerken.

JUSTITIERECHTEN

over het vermogen van deze heerlijkheid hebben we geen verdere gegevens aangetroffen.

PLANTRECHT

COLLATIE

van 2 kapellen in de St Maartenskerk te Aalst (St Anna en St Cornelis). Had ook het patroonschap van de inkomsten van de pastoor en geestelijk gardier van de Kerk van Nieuwerkerken.

AUDITIE

van de Kerk- en Armenrekeningen.

BRONNEN

G.A. 1530.107v (1685) - 1536.98r (1745)

NINOVE-HERLINKHOVE

Voor de heerlijkheid Ninove-Herlinkhove verwijzen we naar de recente « Geschiedenis van Ninove » van dr. H. van Gassen - 1960. Het grootste, en voor ons het belangrijkste, deel van de archieven die betrekking hebben op deze heerlijkheid, zijn voor ons ontoegankelijk gebleven. (Rijsel A.D.N.)

NUKERKE

zie Marke en Ronne.

OISSE

FILIATIE

Leenhof van Hundelgem

VERHEF

Vol verhef

LIGGING

Mater en Welden

FONCIER

bestond uit 3 dw. land met watermolen, genaamd watermolen Oissche.

JUSTITIERECHTEN

bezat enkel de uitoefening van de grondjustitie.

HEERLIJKE RENTEN

bedroegen 6 halsters 3 mokens rogge, 6 halsters 3 mokens haver, 3 1/2 capoenen en 31 sch. gaande uit gronden van erve gelegen rond de molen van deze heerlijkheid gehouden.

DOODKOOP EN WANDELKOOP

bedroegen beiden 2 sch. per stuk land.

BRONNEN

G.Hu. 2 (1694)

OKEGEM

zie Idevoorde

men had er:

— Idevoorde.

OKEGEM

Okegem was een van 's graven propre dorpen waarvan de heerlijkheid in 1638 in leen uitgegeven werd.

FILIATIE

Grafelijk leenhof van Aalst

VERHEF

Vol verhef

FONCIER

bestond uit een mote met hof bij de kerk van Okegem. Waarschijnlijk was dit foncier de vroegere heerlijkheid van Idevoorde.

JUSTITIERECHTEN

bezat de uitoefening van de drie justitiegraden.

HEERLIJKE RENTEN

bedroegen 80 rasieren haver en 40 capoenen.

TOL

VONT

BASTAARDGOEDEREN

STRAGIERSGOEDEREN

BESTE HOOFD

of 's graven propre zijnde de haafdeligheid van de personen die vertrokken uit Okegem, zelfs zo ze poorters van de twee steden waren.

JACHTRECHT - VISRECHT - VOGELVANGST - PLANTRECHT

had de visvangst op de Dender en alle waters die er in uitkwamen.

COLLATIE

van kerk- en armmeester, koster, schoolmeester en grafmaker.

LEENHOF

was bevoegd in alle zaken.

SCHEPENBANK

bestond uit 7 schepenen die bevoegd waren in alle zaken.

BALJUW

maande het leenhof.

MEIER

de meierij van Okegem werd op 4.9.1355 gekocht door Ninove en in leen gehouden van de graaf van Vlaanderen. De meier van Ninove was erfmeier te Okegem.

SERGANTEN

er waren 2 serganten.

BRONNEN

G.A. 3090.8v (1400) - 1518.429v (1473) - 1525.93r (1638) - 1530.99r (1690) - 1531.268 (1703) - 1531.295r (1703) - 1532.34r (1704) - 1537.8r (1707) - 1536.26r (1741) - 1536.191r (1750) - 1538.45v (1781) - 1539.183v (1782) - 1539.191r (1782) - 1543.11v (1784) - 1515 (1791) - 1543.126v (1791) - 1544.34r (1792)
leenverh. Okegem (1741)

B.W. 5122 (1514)

(Vervolgt)

DE PINTE.

J. van Twembeke.

Onze Bibliografie

- 18) **ALGEMEEN.** — Verelst André: **Folkloristische tijdspiegel voor België.** — Drukkerij I. Mertens, Nieuwland, 123, Brussel, 479 blz., 104 illustr.; gebonden 250 fr.

De auteur heeft onze folkloreliteratuur met een bijzonder interessant werk verrijkt. Niet alleen het Vlaamse, maar ook het Waalse landsgedeelte, maakte het terrein van zijn exploraties uit. Hij schreef een compendium, waarin het hele land is betrokken, en dat betekent wel een unicum. Uit ons nationaal folklorebezit is, én langs Vlaamse én langs Waalse zijde, reeds veel verloren gegaan, bijzonder door de invloed van beide wereldoorlogen en door de overweldigende drang naar het uiterste nieuwe; drang die eigen schoon en eigen waarden niet altijd eerbiedigde. De auteur heeft zich laten leiden door de gedachte in en door zijn werk de nog bestaande folklorerijkdom van ons volk te vrijwaren en de verloren facetten tot leven terug te roepen. In de inleiding omschrijft hij het onderwerp van zijn uitgave. Dan krijgen wij de hoofdbrok, deel I, II en III, de folkloristische tijdspiegel van België. Alles is gegroepeerd rond het jaar, maanden en dagen, de roerende en onroerende feestdagen. Van bijzonder nut zijn in deel IV de tabellen der Belgische kalenderfeesten, reuzen en schuttersgilden. Deel V geeft de encyclopedische lijsten der folkloristen, musea, tijdschriften, voordrachtgevers en bibliografie. We citeren hier de namen der gemeenten en steden uit het Land van Aalst; die er met hun passende gegevens in vermeld zijn: Aaigem, Aalst, Baarddegem, Bambrugge, Borsbeke, Burst, Deftinge, Denderhoutem, Denderwindeke, Dikkele, Dikkelvenne, Edelare, Elst, Ename, Erembodegem, Etikhove, Gavere, Geraardsbergen, Godveerdegem, Grimminge, Haaltert, Herzele, Herderssem, Iddegem, Iddegem, Kerksken, Lede, Leeuwergem, Liedekerke, Maarked-Kerkem, Meerbeke, Melden, Meldert, Melle, Mere, Merelbeke, Michelbeke, Moorsel, Nederbrakel, Nederhasselt, Nederzwalp, Nieuwerkerken, Ninove, Okegem, Onkerzele, Oorddegem, Oosterzele, Overboelare, Ronse, Rozebeke, Rozenaken, Scheldewindeke, Schendelbeke, Schorisse, Serskamp, St.-Blasius-Boekel, St.-Jans-Hemelveerdegem, St.-Lievens-Esse, St.-Maria-Lierde, Steenhuize-Wijnhuize, Strijpen, Teralfene, Viane, Vlierzele, Voorde, Waarbeke, Wieze, Woubrechtgem, Zarlardingene en Zottegem.

- 19) **ALGEMEEN.** — **Inventaris van de Wind- en Watermolens in de Provincie Oost-Vlaanderen naar gegevens van het archief van het Kadaster.** Tweede aflevering: De Arrondissementen Gent en Eeklo. — Kultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen, 1961, tweede band, 15^e jaar, 1962, 197 blz., 197 afbeeldingen buiten tekst.

Deze inventaris, opgesteld door de Vriendenkring van het Personeel van het Kadaster te Gent, is veel meer dan een opsomming van namen en wijzigingen op het stuk van eigendom. Ze bevat een onvermoede rijkdom van gegevens voor de plaatselijke en gewestelijke geschiedenis met een duidelijke economische inslag, aldus het woord vooraf. Ikonografisch bekeken is deze uitgave een prachtwerk. Een echt foto-album van onze nog bestaande en verdwenen molens. Volgende dorpen uit het Land van Aalst, gemeenten van het arrondissement Gent, zijn in dit werk vertegenwoordigd met foto's hunner molens met bijhorende gegevens: Baaigem, Balegem, Bottelare, Dikkelvenne, Gavere, Gijzenzele, Gontrode, Landskouter, Ledeborg, Melle, Melsen, Merelbeke, Moortsele, Munte, Oosterzele, Schelderode, Scheldewindeke, Zemmerzake en Vurste.

- 20) **ALGEMEEN.** — **Lic. Herman Maes: Over de Geschiedenis van het Vlaams Gezelschap, een maatschappij voor taal- en letteroefeningen onder de kenspreuk « Voor Moedertaal en Vaderland » te Deinze.** — Bijdrage tot de Geschiedenis der stad Deinze en van het Land aan Leie en Schelde, Kunst- en Oudheidkundige Kring, Deinze, XXIX, 1962, blz. 9-141, met 14 illustr.

Sterk gedetailleerde geschiedenis van een zekere vorm van Vlaamse Beweging in Deinze en omliggende die vast en zeker een wijde kring van Vlaamse lezers verdient. Een der topfiguren uit Deinze in de activiteiten tijdens de voorbije eeuw was wel August D'Huyhelaere, dichter, geboren te Deinze in 1805, wiens zoon Honoré in Aalst fungeerde als distriktscommissaris en stadssecretaris, die zich ook nog te Zottegem vestigde en ten slotte als notaris terugkwam naar Aalst.

- 21) **ALGEMEEN.** — **Herman Corijn: Het financieel verval van de Middel-eeuwse adel in bijzonder van, de families van Gistel en Gavere.** — Bijdrage tot de Geschiedenis der stad Deinze en van het Land aan Leie en Schelde, Kunst- en Oudheidkundige Kring, Deinze, XXIX, 1962, blz. 144-177.

De economische geschiedenis onzer gemeenten in de 12^e en 13^e eeuw geeft verschillende feiten van verarming van de landadel. Het meest opvallende feit is wel de handel in kerkelijke tienden, die mogelijk werd door de achteruitgang van de adel. Er was financieel en sociaal verval. Twee nieuwe heersers traden aan: de abdij en de stad. De invloed van deze omverwerping van het oude tracht schrijver na te gaan op de adellijke families van Gistel en Gavere. Worden achtereenvolgens belicht: Raas IV, Raas V, Raas VI, Raas VII, Raas VIII van Gavere. Jammer dat schrijver, voor wat betreft de familie van Gavere, het standaardwerk niet heeft geraadpleegd: « La Maison de Gavre et de Liedekerke. Histoire de la ligne directe depuis l'origine jusqu'à nos jours. Les Rasse », geschreven door graaf Raoul de Liedekerke; werk dat we hoger hebben besproken.

- 22) **ALGEMEEN.** — **P. Petrus B. de Meyer O.F.M.: Namen van de Lekebroeders van de Provincie der P.P. Recollecten in het Graafschap Vlaanderen vanaf 1655 tot 1796.** — Franciscana, 17e jg., 1962, nrs. 1-2. Archief der Paters Minderbroeders, St.-Truiden.

In de reeks namen onderlijnen we de lekebroeders geboren in het Land van Aalst: Guilielmus Coppens (Ninove, 1653), Antonius van Hove (Geraardsbergen, 1663), Albertus van Evenepoel (Ninove, 1676), Fidelis Bernaert (Geraardsbergen, 1684), Macharius Telle (Ninove, 1685), Adjutus Sergaent (Geraardsbergen, 1691), Guilielmus Delplanke (Ename, 1692), Sylvester van Merren (Gavere, 1691), Ursmarus de Smedt (Zegelsem, 1694), Simeon van Bockstale (Zottegem, 1704), Pius Muylaert (Herdersem, 1705), Hermes Esier (Ronse, 1705), Rumoldus Ransoen (Zottegem, 1710), Thomas Droesbeke (Zottegem, 1717), Fidelis de Vroe (Baaigem, 1723),

Placidus de Crieck (Geraardsbergen, 1733), Paulinus de Lil (Geraardsbergen, 1735), Livinus Elud (Scheldewindeke, 1737), Franciscus van Canehem (Scheibelle, 1749), Norbertus de Groote (Zottegem, 1748).

- 23) **ALGEMEEN.** — **Lic. Luc van de Velde: Het Marionettentheater der van Weymersch' (1827-1870)** — Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas, deel 60, 1^e afl., 1963, blz. 24-103, met 4 illustr.

Deze uitvoerige studie betekent een belangrijke bijdrage tot de geschiedenis van het poppenspel en toneel in Vlaanderen. De auteur weidt uit over het situeren van het theater in de tijd, de spelers en hun voorstellingen, onder meer te Bottelare, Dikkelvenne, Gavere, Vurste, Scheldewindeke, Balegem, Melle, Zingem, Merelbeke, Ledeberg, St.-Lievens-Houtem, Herzele, Lede, Schellebelle, dit om bij het Land van Aalst te blijven, het theater en zijn toebehoorten en het repertorium.

- 24) **ALGEMEEN.** — **A. de Vos: Stad Eeklo: Inventaris van het oud archief.** — Appeltjes van het Meetjesland, Jaarboek van het Heemkundig Genootschap van het Meetjesland, 13^e jg., 1962, blz. 1-148.

Het archief van de stad Eeklo telt 2291 nummers. Ook een paar localiteiten van het Land van Aalst vinden we erin vermeld: nr. 218, Geraardsbergen: proces voor de Raad van Vlaanderen tussen de schepenen van Geraardsbergen en de schepenen van Eeklo betreffende het sterfhuus van Katharina de Wilde, echtgenote van Jan Frans de Zutter, keurbroeder van Eeklo, 1752, en nr. 2278: Okegem: pachtcontract van vier bunders te Okegem. Akte verleden voor de schepenen van de Keure te Gent, 13 febr. 1436 (copie).

- 25) **ALGEMEEN.** — **M. Harboort: De commanderijen Pitzemburg en Bekkevoort in het oud Hertogdom Brabant.** — Brabant, Toeristische Federatie van de Provincie Brabant, nr. 6, juni 1963, blz. 20-25, met twee illustr.

De Teutoonse Ridderorde bezat, ten jare 1220, in het Land van Aalst aanzienlijke landerijen en wel tussen Gent-Aalst-Zottegem. Op 5 mei 1220 deed Gijsbrecht van Zottegem een schenking van woeste gronden gelegen tussen Velzeke-Ruddershove en Elene.

- 26) **ALGEMEEN.** — **Paul de Zuttere: Les Vallejo dans les Pays-Bas Espagnols et Autrichiens.** — L'Intermédiaire des Généalogistes, 1962, nr. 6, blz. 292-303, met één illustr.

In het hoofdstuk addenda et errata betreffende de afstamming van de Vallejo's stippen we aan: Prosper Aimé Laurent de Vallejo (1873) gehuwd te Brussel met Marie Philomène Deschuyteneer, geboortig van Viane (Geraardsbergen) en Julien Henri Devallejo (1898) gehuwd met Emylde de Smet van Gontrode.

- 27) **ALGEMEEN.** — **G. van Herreweghen: De oude kerk van Pamel.** — Eigen Schoon en De Brabander, XLVIe jg., nr. 1-2, jan.-febr. 1963, blz. 1-23, met vier illustr.

De abdij van Ninove bezat het patronaat van deze kerk. Een Norbertijn dezer abdij, Hieronymus Cambier, geboren te Geraardsbergen, stierf er als pastoor in 1676. Hij bouwde de nieuwe kerk.

- 28) **ALGEMEEN.** — **J. Verbesselt: De bevolkingslagen van Asse vanaf 1320 tot 1450.** — Eigen Schoon en De Brabander, XLVIe jg., nr. 1-2, jan.-febr. 1963, blz. 40-55.

Onder de cijnslieden vermelden we: Jan boydens te bardeghem aenden driesch, die kerke van Meldert, de heylighe gheest van meldert, Jan budens van opstalle te bardeghem.

Id., nr. 11-12, nov.-dec. 1962, blz. 389-417.

Ressorteerden onder Asse ook Baardegem en Meldert. Als poorters van Asse, wonend buiten Asse, noteren we te Baardegem: Jan de Pau, Henric de Pau, Gielys Gobbaert, Gileys Vincke.

- 29) **ALGEMEEN.** — **M. Daem: De Gentse zeerloper Aimé Termot.** — Oostvlaamse Zanten, 38e jg., 1963, nr. 1, blz. 2-4, met één illustr.

Deze geboren Eeklonaar, thans Gentenaar, is een van de zeldzaam geworden Gentse volkstypen. Waren enkele jaren terug, getuige van zijn zeerlopen: Aalst (Karnaval), Ronse (Zotte Maandag) en Zottegem.

- 30) **ALGEMEEN.** — **Pr. A. Janssens cssr.: Opkomst van St. Anna's erediens in Vlaanderen.** — Oostvlaamse Zanten, 38^e jg., 1963, blz. 22-40, met drie illustr.

In de 15^e eeuw werd in het Land van Aalst St. Anna vereerd te Appelterre (kapelanij), Geraardsbergen (een altaar in het O.L. Vrouwshospitaal) en te Aalst in de kapel der Wilhelmiën.

- 31) **AALST.** — **J. de Man: De Mariale feesten te Aalst.** — Mariaal Tijdschrift, 1963, nr. 3, blz. 79-81, met drie illustr.

Een verslag van de feestelijkheden ter ere van O.L. Vrouw ter Druiven van 5 tot 19 mei j.l., dat meteen enkele woorden geschiedenis geeft van die Mariaverering en van de Werfkapel.

- 32) **AALST.** — **Onze Lieve Vrouw ter Druiven, Mariale feesten te Aalst.** — Middelaars en Koningin, Leuven, 30^e jg., mei 1963, blz. 44-45, met twee illustr.

Het maandblad der paters Montfortanen wijdt een paar bladzijden aan het eeuwenoud genadeoord van Aalst, dit in verband met de Mariale feesten aldaar in mei j.l.

- 33) **AALST.** — **Pr. Janssens cssr.: De rumoerige prior Jan Bayaert.** — Het Land van Beveren, 6^e jg., 1963, nr. 1, blz. 25-30.

In een financieel geschil maande Benediktus Teniers, provinciaal en prior der Wilhelmiën te Aalst, in 1673, prior van Huyberghen te Beveren-Waas, tot kalmte aan: « als de pap gestort is, is het moeilijk om hem gans op te rapen... ».

- 34) **ERONDEGEM.** — **R.v.d.L.: Verkoop van St. Hubertushaas.** — Oostvlaamse Zanten, 38^e jg., 1963, nr. 1, blz. 14.

Op de zondag na het St. Hubertusfeest offeren de jagers een haas aan hun patroon, haas die na de mis buiten bij Amerikaans opbod verkocht wordt.

- 35) **ERPE.** — **L. Popplemont: Afstammen van Jakob van Artevelde?** — De Middelaar tussen de Genealogische Navorsers, 1963, nr. 1, blz. 45-46.

Uit deze genealogische rechtzetting citeren we Filip I (geboren rond 1320) en Filip II, heren van Erpe, en Katharina van Erpe, gehuwd met Godevaard I van der Meeren.

- 36) **GAVERE.** — **O. Le Maire: Waleran de Luxembourg et Jeanne de Beauvoir, ancêtres de LL.AA.RR. le Grand-Duc héritier et la Grande-Duchesse héritière de Luxembourg.** — L'Intermédiaire des Généalogistes, 1963, nr. 1, blz. 2-10.

Hierin vinden we ook aangetekend de prinsen van Gavere: Karel I, Louis, Philippe-Louis en Marie-Claire, graven en gravin van Egmont.

- 37) **LANDSKOUTER.** — **G. Hellebout: Sint Agathakerk te Landskouter.** — Het Volk (dagblad), 1 januari 1963, met twee illustr.

De zeer oude kerk van Landskouter is rijk aan meubilair met Lodewijk XVe stijl. Sint Agatha wordt er aanroepen tegen borstkwalen.

- 38) **MERE.** — **Alb. D'Hoker: De Heren en Barons van Mere.** — Mededelingen van de Heemkundige Kring (Mere), 3^e jg., nr. 1 en nr. 2, 1963, met twee illustr.

Achtereenvolgens worden hier geciteerd: Jacques Philippe du Bosch, Karel Philippe du Bosch, Marie Josepha du Bosch, Maria Josepha de Blondel, Frans Constant de Vicq die te Erembodegem begraven ligt — deze

was ook heer van Erembodegem, wat we hier niet vermeld vinden — en Victoria Carolina de Vicq. Ons inziens koos schrijver een wonder klinkende titel voor zijn bijdrage. Ware « Heren van Mere » niet beter geweest ?

- 39) **MERE.** — Yolanda Suys: **Betekenis en herkomst van de volkse benamingen van de Meerse families.** — Mededelingen van de Heemkundige Kring (Mere), 3^e jg., 1963, nrs. 1 en 2.

Verklaring van naar klank en samenstelling vervormde familienamen met daarbijgaande de namen der kinderen stammend van de oorsprong van die familienaam. De data gaan niet hoger dan het einde der 18^e eeuw.

- 40) **NINOVE.** — Herman Roels: **Brussel-Pedevallei en terug via Schepdaal.** — Brabant, Toeristische Federatie van de Provincie Brabant, nr. 6, juni 1963, blz. 7-12, met zeven illustr.

De gemeente Itterbeek die in deze « aangename tocht voor gemotoriseerden » is ingeschakeld, bezit een kerk, wier kunstvolle preekstoel, biechtstoelen, portaal en houten lambrizeringen uitgevoerd zijn door de beeldhouwer Livinus Maes uit Ninove.

- 41) **RONSE.** — L.A. Bouly de Lesdain: **Additions et corrections aux « Notices généalogiques Tournaisiennes » du comte du Chastel de la Rowarderie.** — L'Intermédiaire des Généalogistes, 1962, nr. 6, blz. 303-311.

Onder de vermelde families figureert onder meer de familie Mondet, die, volgens deze gegevens, vanaf 1500 in Ronse veelvuldig voorkomt.

- 42) **SINT-GORIKS-OUDEHUYSE.** — G. & M. Haelman: **Driekoningenfeest - Koninglopen of Koningzotdag.** — Oostvlaamse Zanten, 38^e jg., 1963, nr. 1, blz. 16-17, met twee illustr.

« Koningzot lopen » is in de driehoek Zottegem-Geraardsbergen-Nederbrakel een eeuwenoud en goed bewaard folkloristisch gebeuren dat zich afspeelt vanaf Kerstdag tot en met Driekoningen. Stellers weiden hier uit over een vernieuwing en aanpassing aan de tijd.

- 43) **ZOTTEGEM.** — Kollege te Zottegem viert honderdjarig bestaan. — De Gazet van Antwerpen (dagblad), 10 mei 1963, met één illustr.

Bondig overzicht van het onderwijs te Zottegem in het verleden met een historische kijk op het bisschoppelijk college dat zijn eeuwfeest viert.

GOTTEM a/Leie.

Valère Gaublomme.

Kan iemand inlichtingen bezorgen over de ouders van Guilielmus Verleyen, die in 1701 te Nederbrakel woonde en de echtgenoot was van Elisabeth van Twembeke ?

Antwoord sturen aan: Dom Wilfried Verleyen, Abdij Affligem, Hekelgem.

- P. LEUDERS, Wie werd Burgemeester te Aalst in 1743? — 10 F.
- J. PIETERS, Hoe men op het einde van de XIIe eeuw St. Cornelius vereerde te Ninove? — 10 F.
- J. PIETERS, St.-Bartholomeuskerk en St.-Adriaansabdij te Geraardsbergen — 10 F.
- J. PIETERS, Rond de relieken van Sint Cornelius te Ninove — 20 F.
- W. PREVENIER, Repartitie der beden van 1394 en 1396 in het Land van Aalst — 20 F.
- Fr. VANACKER, Verzet van de Aalsterse Buildragers tegen de Stadhouder in 1649 — 15 F.
- J. VAN CLEEMPUT, De leenverheffing van de Grote Tiend te Aalst in de 15^e eeuw — 10 F.
- F. VAN COETSEM, Determinanten in de geschiedenis van Geraardsbergen — 20 F.
- F. VAN COETSEM, Het taalkundig werk van Dr. H. Vangassen — 15 F.
- R. VAN DER LINDEN, Het zeldzaam Bedevaartvaantje van de H. Joannes Nepomucenus te Pollare — 15 F.
- H. VANGASSEN, Het ambacht der Blauwververs en Garentwijnders te Aalst in de XVIIIe eeuw — 15 F.
- H. VANGASSEN, Een « Bezoek » in 1336 — 30 F.
- H. VANGASSEN, Herlinkhove in 1709 — 20 F.
- H. VANGASSEN, De Honger van Ninove — 30 F.
- H. VANGASSEN, Iconografie van Aalst — 15 F.
- H. VANGASSEN, Een Latijnse School te Ninove in de 18^e eeuw — 15 F.
- H. VANGASSEN, De Rederijkerskamer van Sint Anna te Ninove in de XVIIe en XVIIIe eeuw — 30 F.
- H. VANGASSEN, Over de verpleging van gekwetste soldaten en de wederwaardigheden van een chirurgijn in de jaren 1658-1676 — 15 F.
- H. VANGASSEN, Het Vlas te Ninove en Omstreken vooral in de XVIIe eeuw — 35 F.
- H. VANGASSEN, Een Volkstelling te Ninove in 1784 — 15 F.
- H. VANGASSEN, De zwetende ziekte in de Dendervallei — 10 F.
- A.J. VAN LUL, Een eeuw evolutie — 35 F.
- A.J. VAN LUL, De Spoorlijn 's Gravenbrakel-Gent — 30 F.
- J. VAN TWEMBEKE, De Kerkelijke organisatie in het Land van Aalst — 15 F.
- J. VAN TWEMBEKE, De heerlijkheid Brakel — 60 F.
- J. VERBESSELT, Moorsel — 25 F.
- J. MELKENBEEK, De gemeentewapens van het Land van Aalst — 150 F.

IV. TOPONYMIE.

- J. DE BROUWER, Toponiemen te Erembodegem — 15 F.
- J. DE BROUWER & Fr. COUCK, Toponymie van Denderleeuw — 125 F.
- H. VANGASSEN, Plaatsnamen te Ninove — Hydronymie — 25 F.
- H. VANGASSEN, Plaatsnamen te Ninove — Grasland — 20 F.
- H. VANGASSEN, Plaatsnamen te Ninove — 10 F.
- H. VANGASSEN, Plaatsnamen te Ninove — Bossen - Onbebouwd en bebouwd land — 25 F.
- H. VANGASSEN, Plaatsnamen te Ninove — 40 F.

HET LAND VAN AALST

Tweemaandelijks tijdschrift

Voorzitter : Fritz Courteaux, Acaciastraat, 7, Aalst
(tel. (053)280.96).

Beheerder : Albert van Lul, de Nayerlaan, 51, Brussel 19
(tel. (02)44.61.22).

Redaktiesekretaris : E.H. J. de Brouwer, pastorie, Impe
(tel. (053)233.61).

Recensiedienst : E.H. V. Gaublomme, pastoor, Gotten
(tel. (051)630.80).

Ruildienst : Marcel Cornelis, Dwarsstraat, 21, Denderleeuw.

Prijs van het jaarabonnement voor leden : 120 fr., voor steunende leden : 200 fr. en voor ereleden : 500 fr., te storten op de postrekening « Het Land van Aalst », nr 5869.11. Gewoon losnummer (25 fr.) te bestellen bij de beheerder en te storten op voornoemde postrekening

---

INHOUD VAN Nr. 4

1963

<i>G. de Smet</i> — Het Karmelietenklooster te Bottelare (vervolg)	125
<i>J. van Twembeke</i> — Lijst van de Heerlijkheden van het Land van Aalst (vervolg)	142
<i>V. Gaublomme</i> — Onze Bibliografie	160